

V ČÍSLE: ● SND jubiluje ● Predstavuje sa nový riaditeľ SF ● Dáma našej opery M. Hubová-Kišonová ● Ives a Schönberg v Bratislave ● Koncerty ● Londýnske dojmy V. Bokesa ● Zaujímajte sa o gregorián? ● Informácie zo zahraničia ● Servis HŽ

Hudobný život '95

ROČNÍK XXVII.

4 Sk

8. 3. 1995

5

NÁRODNÉ A SVETOVÉ

V Pamätníci SND z roku 1960 Ján Fischer o. i. píše: „Starobylý národ náš patrí medzi národy, ktoré majú najmladšiu opernú kultúru. Čo sa cez tristoročný vývoj opery zjavovalo na Slovensku, bolo všetko okrajové, slúžiace feudálnym pánom bez organického spojenia so slovenským človekom. Šľachtické a mestské operné predstavenia v Bratislave, neboli v nijakom kontakte so životom Slovákov: Eszterházyovci, Erdődyovci, Grassalkovičovci dávali príležitosť pestovať v Bratislave opery v reči talianskej, prípadne nemeckej. Cudzziu opernú kultúru boli nútení pestovať v tomto feudálnom pánskom prostredí aj hudobníci slovenského pôvodu.“

Sedemdesiatepiate výročie založenia Slovenského národného divadla sa však oslávilo ešte v budove bývalého Mestského divadla, ktoré v roku 1886 otvorili slávnostným predstavením Erkelovej opery Bánk bán. Dnes sa vo svete stavajú veľkolepé moderné divadlá za niekoľko rokov. Za tých sedemdesiatpäť rokov nedokázali sme si postaviť vlastné slovenské reprezentatívne národné divadlo a tak netrpezlivo kultúrna obec opäť čaká, čo urobí národ pre seba...

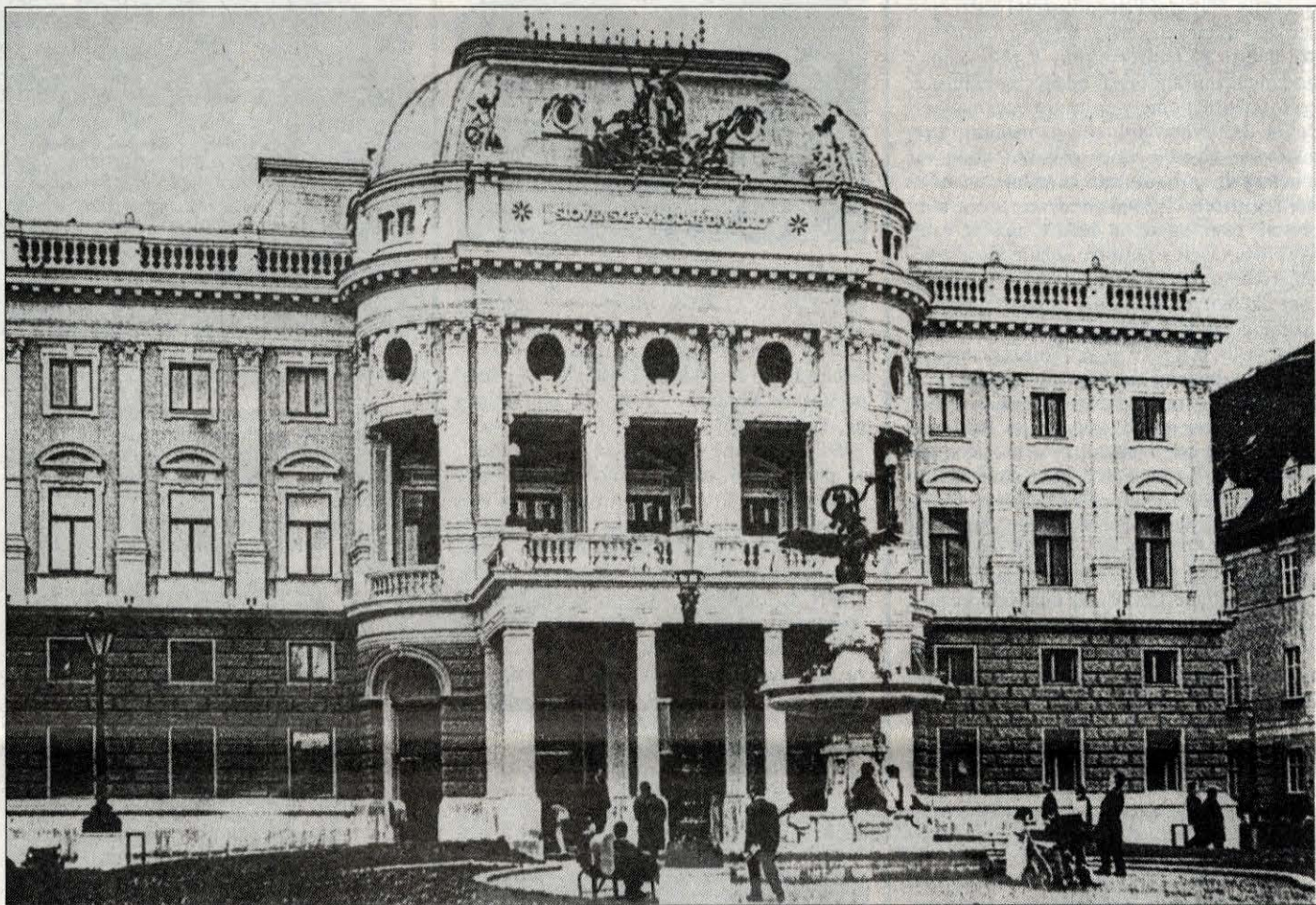
Tých sedemdesiatpäť rokov však bohato stačilo na to, aby sa slovenské profesionálne múzické umenie nielen postavilo na vlastné nohy, ale aj na to, aby hovorilo vlastnou rečou, aby oslovilo svet vlastnou kultúrou, vlastnými svojbytnými dejinami, rečou, hudbou, tancom... A to je koniec koncov dôležitejšie konštatovanie v tejto slávnostnej chvíli, ako existencia budovy, ako múry, ktoré obkolesujú tvorivosť jedincov i kolektívov. A tak berme to skôr symbolicky: budova SND bola a zrejme ešte dlho bude tým historickým miestom stretávania rôznych kultúr, ktoré ako priesečníky východu a západu, severu a juhu vytvárali plodnosnú pôdu pre formovanie sa jednej z najmladších a najosobitnejších európskych kultúr, táto historická budova bude zrejme ešte dlho miestom dramatických zratov, umeleckých súbojov osobností, pokračujúcich a rozvíjajúcich doterajšiu historickú cestu. Divadlo má tú vzácnu vlastnosť, na rozdiel od iných umení, že každé večerné predstavenie sa na druhý deň stáva minulosťou, spomienkou a každý nasledujúci deň precitujeme v očakávaní nového tvorivého záblesku. A preto je divadlo stále živé, aktuálne.

Pri takomto zastavení, ako je jubileum Slovenského národného divadla, patrí sa spomínať na tých, ktorí už nie sú medzi nami. Žiaľ, niektorí odišli aj do zabudnutia, lebo to je už raz taká ľudská vlastnosť. Našťastie mnohí zostali symbolmi, niektorí značkami kvality. Bola to celá plejáda tvorivých osobností (nielen Nedbal či Bednárík), množstvo orchestrálnych hráčov, či zborových spevákov, administratívnych a technických pracovníkov, čo sa podieľali nielen na budovaní profilu jednotlivých súborov, ale najmä na jeho udržaní vysokej interpretačnej úrovni. Našťastie väčšina tu zostala v najťažších chvíľach, oželela vábivosť rámp sveta a zostala verná svojmu divadlu. A tým patrí najúprimnejšia vďaka.

Ak na začiatku tohto zamyslenia som citoval myšlienku Jána Fischera zahľadenú do minulosti, na záver ju možno parafrázovať asi tak, že naše divadlo už neslúži feudálnym pánom, ale svojmu národu, že starobylý národ náš sa dožil vlastnej múzickej kultúry, ktorá je organicky spätá s históriou i súčasnosťou nášho národa, že pôvodné diela identifikovali náš národ ako svojbytný, kultúrny a tvorivý, že sme svedkami faktu, že národné umenie môže byť aj svetovým a svetové umenie môže byť aj národným.

Sedemdesiatpäť rokov nie je málo. Je to časové rozpätie, ktoré mladému európskemu národu stačilo na to, aby osvedčilo svoju inšpiratívnu silu, zdroje svojej energie, aby v podobe umeleckých diel a tvorivej interpretácie vydalo svetu svedectvo o jeho existencii. Ak sa v dohľadnom čase bude predsa len otvárať nové Slovenské národné divadlo, jeho ouvertúrou bude iste tvorba, ktorá toto divadlo bude robiť národným i svetovým súčasne.

MARIÁN JURÍK

Slovenské národné divadlo so slávnou Ganymedonovou fontánou

Slovenské národné divadlo oslávilo svoje 75. výročie

DEFILÉ SPOMIENOK

V predvečer 75. výročia založenia Slovenského národného divadla zaplnili jeho priestory vzácní hostia. Za prítomnosti prezidenta SR Michala Kováča, ministra kultúry SR Ivana Hudeca, zástupcov diplomatického zboru, kultúrnych a náboženských inštitúcií, bývalých členov, riaditeľov, umeleckých šéfov, početných sponzorov, rozvíjal sa pred očami divákov riaditeľom Dušanom Jamrichom moderovaný pestrý dej sedemdesiatpäťročnej histórie opery, baletu a činohry SND.

Počas vyše trojhodinového programu ujali sa slova početní pamätníci, aby pútavým, osobnostne zaangažovaným slovom, ožili svoje spomienky na osobnosti nášho múzického umenia, aby vyjadrili svoj postoj k tomuto divadlu, ktoré pre mnohých bolo domovom i väzením súčasne, väzením symbolicky vyjadrujúcim spútanosť s priestorom, ktorý však oslobodzuje tvorivú miazgu a dáva jej krídla rozletu. Množstvo myšlienok a slov vďaka patrilo zakladateľom nášho národného divadla, ale aj tým, ktorým čas a zdravie dožili dožiť sa tejto chvíle. „Naši predchodcovia“ - píše v úvode reprezentačnej publikácie riaditeľ Dušan Jamrich, ktorú v tento večer prezentovali prítomnému občestvu - „sa ukázali ako dobrí žiaci a dnes po 75. rokoch môže-

me aj s úrokmi odovzdávať to, čo generácie pred nami získali, zveľaďovali a zanechali nám. Nie náhodou umelci SND každoročne rozdávali svoje umenie aj v českom Národnom divadle. Vďaka niekdajším prvolezcom na našom javisku sa dnes môžeme hrdiť kvalitnou hereckou, speváckou a tanečnou školou... SND má pri všetkých zmenách jeden, stály cieľ. Zachovať to, čo nám generácie tvorcov zanechali, a povýšiť k novým kvalitám, lebo práve v divadle a práve v umeleckej tvorbe SND nestavíme na zelenej lúke... Aby aj naďalej večer čo večer mystérium ducha, oka, ucha, mozgu a srdca mohlo pokračovať pre radosť tvorcov, ale najmä tých, ktorí sú našim najdôležitejším sponzorom, našich divákov.“

Rovnako tiež defilé ukázok z tvorby jednotlivých súborov dokumentovalo rôznorodosť a mnohohrstenosť žánrových a štýlových záberov umeleckej orientácie. Záver programu patrilo posolstvu a proroctvu Suchoňovej opery Svätopluk. Mojmirova prisaha dôstojným spôsobom zavŕšila večer plný spomienok a hrdosti spolupatričnosti k Slovenskému národnému divadlu.

V deň 75. výročia založenia SND - 1. marca - zaznela opera Eugena Suchoňa Svätopluk.

Snímka: K. Marenčinová

JUBILANTI

Ak si pripomíname jubileum prof. IRMY SKUHROVEJ, uvedomujeme si, že s jej pôsobením ako organovej umelkyne a pedagogičky sa spájajú všetky úspechy i peripetie povojnového rozmachu nášho organového umenia.

Pôvodne absolvovala štúdium klavírnej hry u prof. E. Križana, vzápätí pokračovala v organovej triede E. Riglera-Skalického, ktorý u nás uplatnil zásady modernej organovej interpretácie (spolu s Dr. F. Klindom boli jeho prvými žiakmi v Bratislave). Roky štúdiá na konzervatóriu a potom aj na VŠMU však boli poznačené nielen kvalitným vedením, ale aj neustálym zápasom o vyhovujúci nástroj a vhodné priestory. Ešte pred absolvovaním VŠMU prijala - po tragickej smrti J. Webera - profesorské miesto na konzervatóriu. V porovnaní s podmienkami dnešných mladých organistov boli vtedajšie pomery až kruté: žiaci mali týždenne 2x2 cvičných hodín na malom, 12-registrovom nástroji, ktorý nijako nevyhovoval umeleckým požiadavkám či štýlove adekvátnej registrácii. Týždeň pred verejnými koncertmi, resp. súťažami žiakov musela prof. Skuhrová cvičiť s nimi na organe Slovenskej filharmónie - pravda, len v nočných hodinách (bez akýchkoľvek finančnej odmeny), resp. v kostoloch, pokiaľ našla pochopenie. Zásadný zvrat nastal až v r. 1974, keď konzervatórium získalo budovu na Tolstého ulici a súčasne aj trojmanuálový organ v dôstojnej sieni, teda aj možnosť výmenných koncertov. Dôsledná pedagogická práca jubilanky sa prejavila aj v rukopisných úspechoch: jej žiaci získali na celostátnych či slovenských súťažiach 28 cien a 7 čestných uznání. Odchovála spolu 36 absolventov, mnohí z nich pokračovali v štúdiách na VŠMU, resp. v Prahe a Brne. Bola iniciátorom každoročnej Prehliadky mladých organistov, ktorá sa od r. 1973 koná striedavo v Bratislave a Košiciach. Ešte pred odchodom do dôchodku (1988) vybojovala pre konzervatórium ďalší organ s mechanickou traktúrou, takže spolu s malým pneumatickým nástrojom má dnes táto škola až tri organy.

Koncertná kariéra prof. Skuhrovej bola tiež

„limitovaná“ dobovými danosťami. VŠMU absolvovala v r. 1954 recitálom v dnešnej Moyzesovej sieni, o rok neskôr sa predstavila v cykle bachovských koncertov, hostovala v Čechách, po inštalovaní organa aj v Redute, na Morave. Koncerty v kostoloch boli zakázané, krátke uvoľnenie nastalo len okolo r. 1968. Koncertné možnosti sa znova rozšírili až po r. 1985 vďaka prenosnému organu Slovkoncertu, ktorý umožnil prezentovanie organového umenia takmer vo všetkých mestách Slovenska. Jubilanka absolvovala úspešné zájazdy v NDR, ZSSR, Maďarsku, Poľsku a SRN. Kritiky vždy vyzdvihovali jej štýlovú registráciu, starostlivé vypracovanie detailov a - u organistov nie vždy samozrejmu - poctivú, presnú interpretáciu. V tomto úsilí, napriek zdravotným problémom, nepofavuje ani dnes. Práve preto jej úprimne želáme ešte veľa umeleckých úspechov.

LADISLAV DOŠA

Náš kolega, muzikológ IGOR VAJDA sa 16. marca dožíva šesťdesiatin. Neuveriteľných - vzhľadom na jeho stáleprítomnú mladistvosť prejavu, chlapčenský úsmev a optimizmus povahy. Ale v hĺbke srdca je už pravá podstata Igora Vajdu trochu inde.

V súčasnosti žije a pracuje v Trnave, kde je členom SJ. Ako dlhoročný skúsený redaktor v oblasti hudby je tu o. i. výkonným redaktorom štvrtročníka *Viera a život* (časopisu pre kresťanskú orientáciu, ktorý vydáva SJ). Igor zakúsil aj pedagogický chlebiček na Konzervatóriu v Košiciach (1959-61), kde prednášal hudobno-teoretické predmety, krátko bol dramaturgom v opere DJGT v rodnej Banskej Bystrici (1962-63), kde sa o. i. zaslúžil s B. Kriškom o návrat pôvodnej verzie Suchoňovej Krútnavy, ktorú potom prevzala aj Praha vo svojej druhej inscenácii diela. Odtiaľ sa aj na svetových scénach uprednostňovala táto originálna verzia Krútnavy. Bol to na svoju dobu viac než smelý dramaturgický čin - išlo v ňom aj o ideovú, ba ideologickú rehabilitáciu diela. Dnes sa nám to zdá prirodzené, vtedy to také nebolo... Významnou je etapa práce Igora Vajdu v *Slovenskej hudbe* (1963-71). Stovky kritik svedčia o jeho kreatívnej osobnosti, ktorá si pritom vytvorila osobitý štýl písania. Články, ale neskôr i štúdie či analýzy Igora sú presne zamierené na podstatu problému - bez nadbytočných poetických licencií. Ocenila som jeho pozorovateľský postreh, s ktorým sledoval dlhé roky náš operný život. Z jeho riadkov sa dá takmer presne zrekonštruovať tvar inscenácie - po stránke vizuálnej, réžijnej a vôbec umeleckej. Tieto svoje danosti využil Igor Vajda v troch knižných prácach: v monografii, venovanej Sergejovi Prokofievovi, v spoluautorskej práci *Národný umelec Eugen Suchoň*, ktorú v 2. vydání titulu vydal s prof. Jozefom Kresánkom - svojím pedagógom na FFUK a napokon v životnej práci Slovenská opera. Ten, kto denne pracuje s výskumným materiálom podobnej povahy, vie, koľko rokov drobnej, systematickej práce, štúdiá a poznania je za týmito dielami. Zvlášť v Slovenskej opere je Igor Vajda priekopníkom a prvolezcom, ktorý zmapoval a kriticky zhodnotil vývoj tohto žánru u nás od najstarších čias podnes. Ako dlhoročný pracovník Ústavu hudobnej vedy SAV (od r. 1960), neskôr výkonný redaktor zborníka

Musicologica slovacca (od r. 1982) robil vždy niekoľko funkcií a prác priebežne. A to iba zasvätení vedeli o jeho tajnom kňazskom štúdiu v rokoch najťažšej totality. Do Spoločnosti Ježišovej ho prijali 2. 2. 1971, za kňaza ho tajne vysvätili v r. 1984 (zo SAV odišiel k 1. 8. 1990...). Ale ani po novembrovom čase neprestal náš priateľ Igor Vajda pôsobiť redaktorsky - robil redaktora, začal i šéfa formujúceho sa televízneho náboženského vysielania. V súčasnosti učí každý druhý školský rok liturgický prednes a spev na Aloisiane, t. j. Teologickom inštitúte sv. Alojza SJ na Slovensku pri Trnavskej univerzite. Igor, ktorý zdorazňuje, že dnes je duchovné poslanie už niekde inde, predsa len nepoprelťhal všetky nitky s hudbou. Živo sa o ňu zaujíma pri každom stretnutí a r. 1994 mu vyšla v Literárnom týždenníku objavná rozsiahla štúdia *Eugen Suchoň a literatúra*...

Do Trnavy, kde v súčasnosti žije, ponorený do nových úloh, mu posielame pranie dobrého zdravia. Veď tento vzácny člen SJ je stále i členom našej ľudskej hudobnej obce!

TERÉZIA URSÍNYOVÁ

S Karolom Fajthom na tému Slovenská filharmónia

Od 1. februára poveril minister kultúry vedením Slovenskej filharmónie KAROL FAJTHA a odvolal z funkcie riaditeľky SF Dr. Alžbetu Rajterovú. Keďže toto rozhodnutie vyvolalo v hudobníckej obci značný ohlas a prekvapenie, požiadali sme nového riaditeľa o bližšie vysvetlenie okolností jeho menovania ako aj o ďalšie informácie ohľadom činnosti a profilácie tejto vrcholnej hudobnej inštitúcie.

Riaditeľ Slovenskej filharmónie Karol Fajth (vpravo) so šéfdirigentom SF Ondrejom Lenárdom. Snímka archívu SF

♦ Nečakaná zmena na poste riaditeľa SF vzbudila prekvapenie. Môžete našim čitateľom povedať ako a prečo došlo k odvolaniu Dr. Rajterovej a vášmu menovaniu?

- K problému odvolania by som sa nerád vyjadroval, pretože mi to neprislúcha. Čo sa týka môjho poverenia riadiť SF treba snáď povedať, že v Slovenskej filharmónii pôsobím už rok, nie ako jej zamestnanec, ale ako iniciátor a neskôr prezident nadácie Res Philharmonica. Pri tejto práci som prichádzal do kontaktu nielen s pracovníkmi Slovenskej filharmónie, ale aj s problémami, ktoré ich trápia. Myslim si, že nadácia aj za pomerne krátke obdobie svojho pôsobenia - vznikla pred rokom, samostatným právny subjektom je od mája m. r. - zanechala veľmi pozitívnu stopu nielen medzi managementom, ale aj medzi hudobníkmi. Keď sa problémy v Slovenskej filharmónii začali navrstvovať, umelecká rada hľadala riešenie a vtedy tu bolo niečo veľmi konkrétne - práca nadácie. Jej výsledky boli merateľné v objektívnejších kritériách a tak možno povedať, že spontánne „zdola“ vyšiel impulz, aby som sa ujal vedenia SF. Umelecká rada ma oslovila začiatkom roku a asi po týždni intenzívnych rozhovorov s mnohými ľuďmi, ktorí prejavili ochotu pomáhať mi, som súhlasil; Umelecká rada SF ma potom zvolila za svojho kandidáta. Ďalej to už bolo v kompetencii ministerstva kultúry.

♦ Aké boli resp. sú z vášho pohľadu hlavné problémy, ktoré viedli umeleckú radu k takémuto radikálnemu riešeniu?

- Oslovili ste ma v čase rozsiahlej analytickej práce, ktorá ešte nie je skončená. Snažime sa získať pravdivý obraz o inštitúcii z pohľadu jej celkovej funkčnosti. Pod tým nemyslím len počet koncertov, pozvaných umelcov či zariadených účinkovaní, ktoré filharmónia realizovala. Tu sú dva základné problémy: prvým je fakt, že Slovenská filharmónia spĺňa funkciu istého posla, nositeľa kultúrneho dedičstva tejto krajiny a to nielen smerom do zahraničia, ale aj vo vzťahu ku Slovensku. Toto jej poslanie je dotované peniazmi daňových poplatníkov. Pozerám sa na to i z tohto veľmi prozaického hľadiska a usilujem sa zistiť, či finančné prostriedky sú skutočne využité tak, aby došlo k naplneniu spomenutých cieľov. Druhý problém je opäť spätý s charakterom SF ako vrcholnej kultúrnej inštitúcie. Kladiem si otázku, či za štyridsať rokov je dostatočne naakumulovaná energia, ale aj prostriedky na jej ďalší rast, či dochádza k plynulému oživovaniu jej organizmu, aby aj v týchto zložitých podmienkach mohla zastávať funkciu vrcholnej kultúrnej inštitúcie. Toto sú, samozrejme, neľahké otázky. Nevieť pochopiť prečo si ich dosiaľ nikto priamo nepoložil. Zvykli sme si pozerat sa na túto významnú kultúrnu ustanovú ako na niečo prirodzené, rovnako ako na štátne dotácie a nezvykli sme si hodnotiť efektívnosť využitia vložených prostriedkov. Stát na čele takejto významnej inštitúcie je nielen česť, ale predovšetkým zodpovednosť. Teda od môjho poverenia som prevzal plnú zodpovednosť za Slovenskú filharmóniu a to nielen za to, čím sa možno pochváliť, ale aj za to nechvalné, čo som zdedil.

♦ Spomínali ste nadáciu Res Philharmonica. Nakoľko ona mohla pomáhať a ovplyvňovať riešenia problémov SF? Splnila očakávania, ktoré sa do nej vkladali?

- Treba tu použiť priebežný čas, ona pomáha. V decembri sme filharmónii poskytli podporu vo výške pol milióna korún, teraz v marci, ako to vyplýva z našej zmluvy, dávame ďalší finančný príspevok, podstatne vyšší ako predchádzajúci. Nadácia však ukázala, kde sú možnosti

získavania prostriedkov a kde leží základný zmysel inštitucionálnej zmeny. Musíme sa pokúsiť oživiť tradíciu mecenášstva tak, aby sa zmenil, alebo posunul vzťah k hudbe a k hudobnému umeniu zo strany spoločnosti, aby sa osvojila myšlienka rozvoja hudobného života i na základe poskytovania potrebných finančných prostriedkov. Dnes som bol napríklad u veľvyslancu krajiny, z ktorej autora uvieme na najbližšom koncerte. Pozval som pána veľvyslancu a jeho spolupracovníkov na koncert. Nehanbil som sa pozvať aj podnikateľov z tejto krajiny, ktorí u nás pôsobia za sponzorov tohto koncertu.

♦ Vypísali ste konkurz na miesto dramaturga. Ako si predstavujete jeho postavenie v rámci vzťahu riaditeľ, šéfdirigent, dramaturg, nakoľko bude môcť samostatne rozhodovať o dramaturgických plánoch?

- Pokiaľ ide o rozdeľovanie a oddeľovanie, určite to nebude na zásade dividere et impera! Niet pochýb o tom, že na riaditeľovi leží celá zodpovednosť za prijaté rozhodnutie. Je prirodzené, že verejnosť zaujíma, kto a ako bude určovať dramaturgickú líniu SF. Objavili sa isté pochybnosti o tom, či je dobré alebo zlé, že na čele filharmónie zrejme po prvý raz za jej 45-ročnej histórie nie je profesionálne vzdelaný hudobník. Na takéto tvrdenia sa dá použiť protiargument, resp. protitázka: prečo doposiaľ tu ešte takýto riaditeľ nebol? Treba si uvedomiť, že Slovenská filharmónia sa rozrástla a už to nie je len symfonický orchester, ale aj Slovenský filharmonický zbor, SKO, Musica aeterna a Moyzesovo kvarteto. Výhoda komorných telies je v tom, že ony samé si istým spôsobom cez dramaturgiu a koncertné účinkovania tvoria svoj umelecký profil. Iné je to v symfonickom orchestri, ako nosnom súbore, na ktorom leží najväčšia ťarcha sezóny. Pri tvorbe dramaturgie orchestra je nazastupiteľná úloha šéfdirigenta. Dramaturg by mal zastrešiť tú časť profilácie SF, ktorá sprostredkovaná jednak impulzmi zvonka a ktorá reflektuje a dáva do istého súladu vnútorné smerovanie, vychádzajúce zo samotných telies. Uvažujeme aj o funkcii umeleckého šéfa - Musikdirektora, v čom so mnou súhlasia aj umeleckí šéfovia jednotlivých telies. Táto funkcia má svoje opodstatnenie, niekto musí niesť istú mieru zodpovednosti, tentoraz už nie za prijaté rozhodnutia, ale za kontinuitu, pretože chceme chrániť a zachovať všetko to, čo je dobré a tradičné.

♦ Nakoľko teda zostane zachovaná kontinuita v doterajšej dramaturgickej línii, myslíte si, že sú potrebné zásadné zmeny v usporiadaní jednotlivých cyklov, prípadne vo výbere konkrétnych autorov a diel?

- Prázdne rady sedadiel na našich koncertoch a na druhej strane dlhý rad pred pokladnicou Opery SND, to nie je vec istého názoru, ale dôkaz, že niektoré experimenty v oblasti dramaturgie sa evidentne neosvedčili. Minuli sa cieľa. Myslim si, že hudba má predovšetkým slúžiť a miesto hudby v duchovnom živote človeka, nech sa to zdá akokoľvek sprofanované, je absolútne nezastupiteľné. Najmä dnes a v tejto spoločnosti! Je zbytočné si nahovárať, že žijeme v čase, kedy sú ekonomické otázky najdôležitejšie. To vôbec nie je pravda. Isteže, ekonomika je v spoločnosti dôležitý odrazový mostík. Ale všetko by sa malo schádzať niekde... A to „niekde“ je rozvoj človeka, jeho všestranný duchovný rozvoj. My máme zatiaľ stále menej a menej návštevníkov, rapídne sa znižil najmä počet mladých ľudí, ktorí chodia na koncerty.

(Dokončenie na str. 4)

K JUBILEU MÁRIE HUBOVEJ-KIŠONOVEJ

DÁMA NAŠEJ OPERY

S pravidelnosťou piatich rokov sa publikujú články, pripomínajúce neúprosný tok času. Neopakujú sa v nich iba známe skutočnosti, ale často i nové postrehy. Veď z väčšieho odstupu sa nielen kadečo zahmlieva, ale na druhej strane - sa môže zakomponovať aj do celku. Takým celkom je napríklad naša kultúra, v nej 75 rokov Slovenského národného divadla a veľká zakladateľská generácia spevák, do ktorej patrí aj **Mária Hubová-Kišonová** (nar. 17. 3. 1915). Dlhé roky - presne 40 sezón - patrila k prvoodborovému obsadeniu našej národnej opernej scény. Spolu s Margitou Česányiovou boli najväčšími dámami povojnovej éry SND. Mária Hubová-Kišonová prišla do SND r. 1938 - a odišla z neho r. 1978. Za túto dobu vytvorila 98 postáv lyricko-koloratúrneho, lyrického, mladodramatického i dramatického odboru. Málokto pred ňou (azda iba Helena Bartošová) prešla takýmto vývojovým oblúkom. Primárne lyrický hlas tejto veľkej sopranistky dostal výborné školenie u Josefa Egema, Anny Schönwaldovej na viedenskom konzervatóriu a potom dlhé roky u Anny Korínskej. Každý pedagóg jej dal - podľa vlastných slov - niečo iné: Josef Egem, bývalý operný spevák a výborný vokálny pedagóg mnohých solistov prvej profesionálnej generácie, si zakladal na vypestovaní práci s dychom a na tmavšom, krytom tóne. Anna Schönwaldová dala - napriek krátkosti pobytu mladej Márie Kišonovej (v rokoch 1937-38) - nádejnej speváčke poznanie štýlovosti (mozartovské role, perfektné vypracovaný koncertný repertoár a priam vzorová Mimi z Pucciniho Bohémy) a dokonalého frázovania, kde sa kládol rovnako dôraz na myšlienku hudobnú i slovnú. Výslovnosť, na ktorej bázirali mnohí odchovanci najmä nemeckej školy spevu, sa snúbila u mladučky Kišonovej s perlivosťou koloratúrnych a subretných partov. Mala prirodzené herecké danosti, a tak ľahko vkĺzla do kostýmov sprvu operetných (Lubica v Dusíkovom Keď rozkvitne máj, Markíza de Pompadour, Liza v Zemí úsmevov, Sylvia v Modrej ruži, Edita v Osudnom valčíku, Bellarosa v Schneider-Trnavského rovnomennej operete), neskôr operných hrdiniek. Zvlášť jej svedčali rozžaténé alebo emotívne podfarbené mladé hrdinky - všetky sýtla sebe vlastným temperamentom a citovosťou. I dnes presne charakterizuje svoj odlišný prístup k **Norine** v Donovi Pasqualovi či **Rosine** v Barbierovi zo Sevilly, dokáže oceniť mnohostrannosť vokálneho partu **Violetty Valéry** v Traviate, ale i poznamenať: „Chcela som vystihnúť nielen veľkosvetnosť tejto hrdinky, ale fascinovala ma najmä jej podstata, spočívajúca v добрôte a ženskosti. Violetta bola pre mňa milujúca žena, ktorá sa z lásky k Alfrédovi a cez ňu i k jeho sestre vzdáva svojej poslednej životnej šance.“ Do galérie zložitých prádív ženskej emotivnosti uvádzala Mária Kišonová svojich poslucháčov i ako **Gilda** v niekoľkonásobnom nastudovaní **Rigoletta**, **Mimi** v Bohéme - a **Musetta** v tej istej opere. Viac sa o nej trdzuje práve ako o typickej, neprekonateľnej Musette - a pritom sama priznáva: „Prvý raz som ju spievala so slzami na krájkicu. U pani profesorky Schönwaldovej to bola Mimi, ktorú som vypracovala do detailu tak, že som mohla

ísť rovno na scénu. Ten maličký vzdor, keď ma v SND priam sotili do role Musetty, sa možno pretavil na čosi charakteristické, čo dodávalo tejto role čaro... Ale neskôr som striedala rada obe ženské hrdinky v Bohéme vo viacerých inscenáciách.“

Po „Anschlusse“ sa mladá Mária Kišonová definitívne vrátila na Slovensko, kde sa stala solist-

talianskej vokálnej výučby. Rozvíjala naďalej kultivovanosť tónu, akcentovala nuansovanosť prejavu v piesňach a vôbec koncertnej literatúre. Tak vyrastala pre náš hudobný život nielen Mária Kišonová-Hubová (r. 1941 sa vydala za popredného herca činohry SND Mikuláša Hubu) - operná protagonistka, ale i **jedinečná interpretka Schneidra-Trnavského**, cyklov piesní A. Moyzesa, Š. Jurovského, D.

Snímka: archív HŽ

kou SND. Stratila viedenskú pedagogičku, hoci si s ňou výborne rozumela. Taký bol však život na prelome tridsiatych a začiatku štyridsiatych rokov. Nový pohľad na operný spev získala zas u prof. Anny Korínskej, ktorá Egemove i Schönwaldovej poznatky „vyľahčila“ prvkami

Kardoša) ten písal pre ňu prvé piesne už na bratislavskom gymnáziu, kde spolu chodili do Vlčkovho samovzdelávacieho krúžku), sólistka **Verdiho Rekviem**, **Dvořákovy Stabat mater**, **Beethovenovej 9. symfónie** - ale i prvá interpretka vysokého vokálneho partu

Suchonovho Žalmu zeme podkarpatskej! Autor ho prvý raz (s klavírnym sprievodom) predviedol práve s Máriou Hubovou-Kišonovou v komornej verzii. To je možno tiež menej známa kapitola jej hudobného života.

Celkom výnimočným zážitkom bola **javis-ková elegancia** tejto dámy našej opernej scény. Málokto vedel nosiť s takým pôvabom a noblesou vlečky, dlhé šaty, závoje, iba niektoré z operných sólistiek dokázali vyhrať gestom, jemným zdvihom obočia mnohé pohnutia duše. Tak, ako dbala na kultúru tónu, v jej herectve sa nikdy neobjavila drsnosť, či vyzývavá vulgárnosť. I v tom si jej generácia zachovala priam šľachtickú noblesu. Tieto črty neboli iba súčasťou jej - napríklad - **mozartovských** Elvir, Blondy, Zuzanky, Paminy, Grófký, ale aj legendárnej **Tatiany** v Dombrovského realistickej réžii **Eugena Onegina**, kde „hralo“ každé hudobné alebo pohybové hnutie, kde detail bol rovnako významotvorným činiteľom, ako žánrový obrázok či veľkolepé finále s pátosom zamlčovanej no hrdej sebatryžne z lásky. Ach, veru, takú Tatianu ťažko hľadať! Dnes, keď sa pripravuje **Debussyho Pelléas a Mélisanda** - opäť vo Fischerovej réžii, treba pripomenúť, že **Mária Hubová bola našou prvou(!) Mélisandou** - r. 1958. „Odchovaní na klenutých verdiovských frázach a mozartovskom bel cante, museli sme sa naučiť vystihnúť čaro náznakových myšlienok, hudbu krátkeho vyjadrenia. Tomu musel človek prispôbiť aj techniku spevu.“ Márii Hubovej - pod neustálou kontrolou A. Korínskej (až do 50 roku speváčky!) - nerobili problémy štýlové či odborové zmeny. Vždy si vedela poradiť s rolou tak, aby hlas zostal nadiho svieži, ľahký - aj pri dramatických akcentoch, vyjadrených nielen veľkostí hlasu, ale i dramatickým spádom, vypointovaním hudobného obrazu, pritom - mnohými momentami, na ktoré často zabúdajú málo skúsení, iba vlastnými danosťami hlasu obdarení speváci. **Táto speváčka pracovala srdcom i hlavou, vyvažovala sily a vedela, kedy vstúpiť do akej rieky. A tak právom v istom príhodnom čase spievala nielen mladodramatickú Lizu, Rusalku, náročnú Jaroslavu a Giuliettu, ale k vrcholom jej umenia patrila aj Lutómira z rokov 1960, 1970, 1972...** Vznesená, ale i zákerná kňažná, predstierajúca aspoň desať tvárí...

„Divadlo bol náš svet, naplnenie životných, umeleckých, ľudských ambícií. Možno preto, že sme nemohli chodiť hosťovať do zahraničia, naakumulovalo sa tu toľko umeleckých síl a túžby robiť, toľko osobností, že sme nemali pocit nejakej ujmy.“

Dnes, keď trochu chýba pocit príslušnosti k domovským scénam - čo môže byť i logické, zákonité či prirodzené - pripadá podobné vyznanie prvej dámy lyrického a mladodramatického odboru SND v rokoch 1938-78 ako etický imperatív. Pri vzdaní pocty Márii Hubovej-Kišonovej, ktorá vie toľko krásneho povedať o kolegoch, súptníkoch, režiséroch, dirigentoch, o dobe, ktorú spoluvytvárala, je mi len jedno ľuto: že to nie je na papieri, na stránkach knihy. Veľa zdravia, pani Mimi!

Terézia URSÍNYOVÁ

S Karolom Fajthom na tému Slovenská filharmónia

(Dokončenie zo str. 2)

♦ Čomu to pripisujete?

- Nechcem predchádzať analýzy, ktoré teraz robíme, ale domnievam sa, že naša dramaturgia bola veľmi objavná vo vzťahu k odborníkom, ale ďaleko menej prítlačlivá vo vzťahu k bežnému návštevníkovi. To je práve ten protiklad, ktorý by sme chceli prekonať.

♦ Pripravujete v tomto zmysle poslucháčsky prieskum, o čo skutočne majú návštevníci koncertov záujem?

- To je presne to, čo hovorím. Súbežne s analýzou pripravujeme aj východiská. Ziaľ, nemal som to šťastie, prevziať agendu od svojej predchodkyne. Sezóna 1995/96 je pripravená len v rukopise, ktorý mi pripomína cestovný poriadok, kde máte napísané iba kam tie vlaky idú. Aj v sezóne, ktorá práve prebieha, sú dodnes ešte nejasné mnohé veci, čo by sa nikdy nemalo stávať. Pred dramaturgom, ktorý nastúpi do SF stojí neľahká úloha pripravovať tri sezóny naraz. Pretože, a na tom budem trvať, musíme mať ďaleko dôslednejšie pripravené minimálne dve sezóny dopredu. Dramaturgia je oblasť, v ktorej náš vklad bude viditeľný v dlhšom časovom horizonte a ja nie som prívržencom ra-

dikálnych zmien. Som však presvedčený, že ak nebudeme chcieť návštevníkov koncertov za každú cenu vychovávať, pritiahneme poslucháčov opäť do sály.

♦ Všetci vieme, že aj v Slovenskej filharmónii sa prejavili dôsledky zhoršenia ekonomických pomerov v našom štáte. I to zrejme malo svoj podiel na príprave dramaturgických plánov. Ťažko dojednávať hosťovanie umelcov, keď nie je jasná výška finančných dotácií...

- To je práve to, z čoho sme asi začali. Treba si uvedomiť, že žijeme v reálnom čase a priestore, ktorý má isté možnosti a limity. Je veľmi jednoduché snívať a robiť si plány. Ďaleko ťažšie je ich realizovať. Ja si myslím, že jednoznačne limitujúce tu neboli finančné prostriedky. Predložil argumenty som príslušní do sto dní, ktoré si nechávam na hlbšiu analýzu a svedomitejšiu prípravu východísk. Jedno viem ale iste povedať: nedostatok finančných prostriedkov nebol rozhodujúcim alebo najdôležitejším problémom, ktorý tu bol.

♦ Zaujímalo by ma váš názor na prezentovanie slovenských autorov a interpretov v SF. Nie tak dávno bola na túto tému

aj polemika medzi tajomníkom SSSK pánom Baginom a predchádzajúcou riaditeľkou SF na stránkach Hudobného života. Súhlasíte, že Slovenská filharmónia, podobne ako SND má zo svojho postavenia vrcholnej národnej kultúrnej inštitúcie určité záväzky voči slovenskému hudobnému umeniu?

- Bolo by skvelé, keby sme mohli výraznejšie pokročiť pokiaľ ide o uvádzanie diel slovenských autorov. Nastal však čas, merať svoje závery podľa sily. Je pochopiteľné, že predovšetkým na póde SF by mali odznieť premiéry slovenských skladieb. Ale opäť, z pohľadu svojej zodpovednosti za inštitúciu hovorím, že najprv musíme byť dostatočne ekonomicky silní, aby sme to mohli ponúknuť. Myslím si, že nezaškodí stanoviť si určité obdobie „pôstu“, tým, že sa najprv pozrieme, kde sa asi pretrhlo to spojivko medzi návštevníkom a tvorcom. To nie je len problém hudby, ale tak isto pôvodnej literárnej tvorby či výtvarného umenia. Nech sa na mňa z hudobníkov nikto nehnevá, ale my dnes viac ako čokoľvek iné potrebujeme fungujúce marketingové oddelenie, ktoré nám dokáže dielo špropagovať a

predať, získať poslucháča. Zoberť si napríklad spôsob, akým sa predávajú lístky na koncerty SF. Čo je to za marketing, keď starí ľudia hodiny trpezlivo čakajú, kým ich prijme pokladnička, ktorá má sama problémy s ovládním počítača. A kto z nezainteresovaných, prípadne z návštevníkov Bratislavy vie, že lístky sa predávajú len poobede a vo vnútri budovy. Reduta bola postavená začiatkom storočia na to, aby bola centrom ušľachtilej zábavy. Nevidím v tom nič zlé, keby túto funkciu spĺňala i dnes. Ťažko sa to však oživuje, keď sa predali resp. dlhodobo prenajali mnohé atraktívne priestory a tak prišli o výdatný zdroj pomoci!

Kultúrna inštitúcia akou je Slovenská filharmónia je zložitá teleso a pokiaľ štát vložil do tohto organizmu nemalé prostriedky, musí byť aj spätná odozva, zodpovedajúca tomuto vkladu. Chceme sa uchádzať o patričný príspevok zo štátneho rozpočtu, ale predovšetkým kvalitnejšou, premyslenejšou a diverzifikovanou činnosťou, ktorá nielenže zaplní sály, ale bude nenahradiťelná pre toto mesto a pre celé Slovensko.

Zhovárala sa MARTINA HANZELOVÁ

Z košických koncertov ostatných týždňov spomenieme aspoň tie najpozoruhodnejšie. Októbrový úspešný zájazd Štátnej filharmónie do USA bol užitočný po viacerých stránkach: smerom navonok zaiste prispel k propagácii nášho reprodukčného umenia, smerom dovnútra pridal členom orchestra na sebedôveru, čo sa zreteľne prejavuje väčšou uvoľnenosťou ich hry.

V ostatnom čase však možno zaznamenať i pozitívny posun v dramaturgii koncertov ŠFK. V rámci špecifických košických podmienok tu odznelo viacero diel, čo sú pre obohatenie hudobného života nesporným prínosom. I keď zostáva ešte nesmierne veľa (nikdy nekončiacie) práce na transformácii konzervatívneho myslenia väčšiny košického publika, prejavujúceho nedôveru voči všetkému novému a neochodenému, uvedenie symfónií B. Martinu, A. Brucknera, či A. Roussela je - najmä v spojení s kvalitnou reprodukciou - výrazným dramaturgickým prínosom. Umelecké výkony orchestra ŠF sa ustálili na veľmi solídnej úrovni, i keď výnimky potvrdzujú pravidlo a výsledok napokon vždy zákonite závisí na kvalitách dirigenta.

Košice: v popredí dramaturgia

Z „poamerických“ koncertov spomenieme večer, kde filharmónia pod taktovkou **Bystríka Režucha** uviedla dve diela G. Gershwinu - Američana v Paríži a Rhapsody in blue a v druhej časti montáž skladieb Johanna Straussa, pripravenú na zájazd z podnetu amerického objednávateľa. Z Gershwinu zaujala predovšetkým Rhapsody s **Petrom Breinerom** za klavírom. Je to hráč bez okázalej virtuozity, avšak s o to väčším muzikantským nábojom. U Breinera vycítite, že hudbe, ktorú hrá dokonale rozumie a nejde mu len o prstové cvičenie, alebo predvádzanie sa. Američan v Paríži vyznel o niečo matnejšie, azda vinou pomalších temp. K Straussovskému potpouri pridal filharmonici aj určité komediálne prvky, čo nemožno a priori odmietnuť, keďže prečo by sa nemohol z času na čas objaviť úsmev aj v koncertnej sieni?

Aj propozície: o tie sa usiloval program aj jeden z januárových koncertov ŠFK - jeho podtitul bol Humor v hudbe. Dirigoval mladý Švajčiar **Martin Studer** a hoci sa veľmi poctivo snažil sám vyprodukovať komické gagy za pultom, v hudbe samotnej sa humoru málo darilo, a to napriek tomu, že na programe boli o. i. také diela, ako Mozartov Hudobný žart, Straussov Till Eulenspiegel, či Milhaudov Vól na streche. Mozart trpel nepresnosťami (tu akoby hráči boli v záhlaví príliš vážne podtitul „Dorfmusikantensextett“), Strauss pomalými tempami a naprostou absenciou brilantnosti (a čo je bez nej Till?), Milhaud nudil. Titul koncertu naplnila napokon iba prídavková skladbička L. R. Anderssona The Typewriter, kde si na písacom stroji zasádoval **J. Hudák**. Až tu sa konečne na tvárach obecnosti rozšíril úsmev - ibaže trochu priskoro.

Uvedenie omše d mol od Mikuláša Moyzesa upriamilo po dlhšom čase pozornosť na talentovaného skladateľa, čo pôsobil aj na východnom Slovensku. Väčšinu jeho prác poznáme v revízií jeho syna Alexandra, omša však odznela v originálnej verzii a iba sa tým potvrdilo, že ani v tomto prípade by menší odborný zásah nebol na škodu, najmä aby sa odstránili niektoré instrumentálne nedostatky. Na interpretácii omše sa podieľal dirigent **Petr Vronský**, speváci **T. Paládiová**, **D. Šlepkovská**, **S. Šomorjai** a **M. Gurbaľ**, ako aj miešaný zbor Collegium technicum. Zvyšok večera vyplnil koncert pre organ a orchester G dur od C. Ph. E. Bacha s **V. Rusom** a Mendelssohnova 5. symfónia „reformácia“.

Mladý francúzsky huslista **Frédéric Pelassy** si trúfol azda trochu priskoro na Dvořákov husľový koncert a mol. Napriek obdivuhodným technickým dispozíciám, bez väčšej citovej zaangažovanosti a vyzretej osobnosti nemá prednes tohoto koncertu šancu na plný úspech.

Musorgského Obrázky z výstavy sa takto nazývajú, pretože sú skutočne sledom veľmi rôznorodých obrázkov, no stavajú tým dirigenta pred ťažkú úlohu nájsť spôsob, ako ich stmelit

Solistom v Gershwinovej Rhapsody bol Peter Breiner.

Snímka: T. Trn

do súvislého, neatomizovaného celku. Dirigentovi **Petrovi Ferencovi** sa to do značnej miery podarilo a dosiahol veľmi solídny výsledok, čo si spolu so spoľahlivým sprievodom Dvořákovho koncertu môže pripísať na kladné konto.

V posledných dňoch minulého roku sa košickému publiku predstavil nový komorný orchester, fungujúci pod názvom Komorní solisti Košice. Zdrúžuje mladých hráčov ŠFK, pod vedením koncertného majstra **Petra Sklenku**. Teleso obsiahlo zatiaľ repertoár z okruhu talianskeho a nemeckého baroka a sľubuje veľa do budúcnosti. Má solídnu, umelecky i technicky fundovanú hradisku základňu a pristupuje k práci veľmi svedomite a navyše s veľkým elánom. Hra súboru chvíľami pripomína zvukový a interpretačný ideál varchalcov a s napätím očakávame jeho ďalšie vystúpenia.

Nedávny jubilant **Bystrík Režucha** uviedol na januárovom koncerte ŠF 6. symfóniu Bohuslava Martinu. Zarádanie takýchto neštandardných, závažných diel prináša dvojité zodpovednosť: pri ich všedných, alebo nedotiahnutých interpretáciách si bežný poslucháč možno na roky zafixuje proti dotýčenému autorovi averziu. Nevie totiž vždy celkom odlíšiť, či malá pôsobivosť skladby pochádza od autora, alebo od interpreta. Tým väčšmi sme ocenili, že B. Režucha venoval prípravu symfonických fantázií (ako znie podtitul 6. symfónie) mimoriadnu pozornosť a vybrušil jej podanie do všetkých podrobností. Poslucháč mohol teda plne vychutnať tak výstavbu celku, ako aj detaily. Celkom pekný dar k vlastnej šesťdesiatke!

V prvej polovici koncertu hral **Juraj**

Čižmarovič Beethovenov koncert - veľmi sústredene a precízne, s patričným nadhľadom a citom pre štýl, takže celý večer prebehol v skvelej atmosfére.

Vysoké parametre mal aj koncert dirigenta **Stanislava Macuru**. Dominovala na ňom Brucknerova 3. symfónia, ktorá tiež nepatrí k bežným repertoárovým číslam orchestra. Jej autor takisto ešte, obrazne povedané „bojuje o priazeň obecnosti“. Svojský kompozičný štýl skladateľa jeho mimoriadne nároky na dychovú sekciu a na vyrovnanosť zvukových plôch našiel v Macurových rukách výborného tlmočníka. Bol to Bruckner azda až príliš elegantný a uhladený, bez onej zemitosti, s akou ho zväčša počujeme. Nevadí - Macurov výklad bol natoľko dôsledný, že presvedčil. Večer doplnili skladby F. Mendelssohna-Bartholdyho (Scherzo zo Sna noci svätajanskej) a Mozarta (hobojový koncert C dur s dirigentovou manželkou Janou v úlohe sólistky). Komorný, no

ušľachtilý tón a takmer bezchybná technika J. Macurovej i zaujatá partnerská spolupráca orchestra prispeli k celkovo veľmi peknému koncertu.

Vo februári sa predstavil košickým koncertným návštevníkom mladý dirigent, ešte poslucháč VŠMU **Martin Mázik**. Zvolil si nefalchú úlohu - opäť nie bežné dielo koncertného repertoáru - 3. symfóniu Alberta Roussela. Dirigoval ju zanietene suverénne spamäti a s citom pre rovnováhu zvuku. Zreteľným gestom držal orchester pevne v rukách a i pri výrazne dávkovaných farbách nikdy nevybočil z rámca kultivovaného prejavu. Mázik je nesporné veľkým prísľubom do budúcnosti.

Prvá časť večera bola zaujímavá po solistickej stránke. Košická cimbalistka **Georgina Nyiri-Vargová** predniesla transkripcie Vivaldiho mandolínového (C dur) a gitarového (D dur) koncertu pre svoj nástroj a vynikajúce talianske klarinetové kvarteto CLARAVOCE (s členmi **P. Vincentim**, **D. Zaulim**, **S. Bertozzim** a **C. Zaganelliovou**) uviedlo dve pre nás úplne neznáme koncertantné diela: L. A. B. Schnidelmeyera (19. stor.) a M. Quineta (20. stor.). Skladby samotné nijako po kompozičnej stránke nevynikajú: tá nemecká je typická „Kapellmeistermusik“, a belgická, hoci kvalitnejšia, tiež nehýri invenciou. Sú však zo solistickeho hľadiska vďačné a klarinetisti v nich majú čo ukázať. Napokon, literatúra pre takéto zoskupenie sa iste nehľadá ľahko. Kvarteto spája perfektných sólových hráčov, nepostrádajúcich však ani cit pre komornú muzikovanie a svojou vyváženou interpretáciou zanechalo vynikajúci dojem.

ROMAN SKŘEPEK

Musica aeterna na pokračovanie

V Moyzesovej sieni sme sa na prelome starého a nového roka vždy raz za mesiac mali možnosť stretnúť s dvoma dramaturgicky odlišnými koncertmi, ktoré sa vyznačovali svojím spoločným menovateľom - súborom Musica Aeterna.

Posledné vystúpenie tohto telesa pred Vianocami 1994 (20. decembra) sa nieslo v duchu sviatočnej atmosféry. Už samotná ponuka programového bulletinu naznačovala, že sa opäť blíži koniec roka. Iste nie je novinkou, že na túto príležitosť pamätali i hudobní tvorcovia dnes už zvučných mien a nie v jednom prípade zanechali poslucháčom diela kantátového či symfonického charakteru.

Súbor Musica Aeterna si, naopak, pre tento večer zvolil okrem iného hudobné miniatúry nemeckej (F. Tunder) i slovenskej (P. P. Petko, P. Bajan) proveniencie. Skladby F. Tundera „Ein kleines Kindlein“ a „Ach Herr, lass deine lieben Engelein“ v podaní sopranistky Kamily Zajíčkovéj za sprievodu sláčikového kvarteta a bassa continua príjemne „vyladili“ spozitiatku chvíľami i falošne znejúce tóny huslí v sonátach H. I. F. Bibera. S veľkým úspechom sa stretlo predvedenie barokových pastorel františkána Paulína Bajana a pianistu P. Petra Petku. Interpretačne pre spevákov nie veľmi náročné i prvky vtípne zakomponovaného hoquetu a bourdonu obsahujúce skladby sa stali výbornou možnosťou pre šťastnú voľbu pri obsadení vokálnych partov. V tomto prípade sa úlohy zhostili členovia Bratislavského chlapčenského zboru Pavol Mikula (soprán) a Lukáš Janiga (alt) oproti basu Juraja Petra. Čisté, zvonivé hlasy mladých speváčikov v kombinácii s profesionálnym orchestrom sa stali milým darčekom pre všetkých poslucháčov, ktorí sa už vtedy mohli tešiť na novoročný hudobný bombónik v podobe koncertu 9. januára. Vďaka spolupráci Slovenskej filharmónie s bratislavským British Council-om sa publiku mohol opäť predstaviť slovenskému poslucháčovi nie neznámy vynikajúci anglický dirigent Andrew Parrott. Ako špecialista (okrem iného) na hudbu starších období sa ujal spoločne so slovenskými umelcami nastudovania renesančných i barokových skladieb anglických autorov, ktorých diela v dobe vzniku boli určené pre cirkevné, alebo svetské potreby. Tak sme mohli v tomto večeri vidieť resp. počuť vedľa seba Missu Gloria tibi Trinitas Johna Tavernera, fantázie In Nomine Henryho Purcella, či Žalm Dixit Dominus Georga F. Händla oproti častiam z „Masky pre kráľovú kratochvílu“ Venus and Adonis od Johna Blowu.

Súčasným poslucháčovi striktné vymedzená hranica medzi cirkevným a svetským rešpektovaná ešte i v 18. storočí prestáva byť meradlom hodnoty a stáva sa ním čistota vokálneho či instrumentálneho prejavu, frázovanie, súhra jednotlivých interpretačných zložiek diela. Výsledný efekt všetkých týchto komponentov nesporné ovplyvnila osobnosť A. Parrotta, v ktorej sa kľbila funkcia dirigenta aj čembalistu zároveň tak, ako tu autenticita interpretácie starej hudby v mnohých prípadoch doslova vyžaduje.

Obsadenie sólových vokálnych partov začínajúcou hviezdou koncertných pódii Magdalenou Koženou i ostatných hlasov - Kamila Zajíčkovéj, Marta Beňáčkovéj, Richard Sporka a Dalibor Jeniš predpovedalo, že sa staneme svedkami vynikajúcich speváckych výkonov. Ich křistálovú čistotu, adekvátnosť výrazu i kultivovanosť prejavu v jednotlivých častiach svojim cenným podielom doplnil aj komorný zbor Camerata Bratislava. Tento „vekový“ mladý zbor (vznikol v r. 1993) pod vedením zbornajstra Jana Rozehnalu poslucháčov presvedčil, že môže byť pokladaný za rovnocenného partnera hociakému zo svojich profesionálnych kolegov. Dôkaz o tom podali i výkony jeho jednotlivcov v tých častiach, ktoré by svojou náročnosťou mohli byť orieškom na rožlúsknutie pre nejedného speváka pôsobiaceho solisticky.

Maximálne sústredenie a koncentrovanosť všetkých účinkujúcich pod vedením A. Parrotta, predovšetkým však konečný výsledok a celkový dojem vytvorili možnosť pripomenúť si text Žalmu Dixit Dominus: „Z potoka (v našom prípade z potoka hudby) na ceste sa napije (Pán), preto hlavu pozdvihne.“

SLÁVKA FERENCOVÁ

AUTORSKÝ VEČER ROMANA BERGERA

Celkom výnimočnou situáciou sa stal koncert v rámci filharmonického cyklu D, ktorý je zameraný na hudbu dvadsiateho storočia. 29. novembra 1994 v Moyzesovej sieni Slovenskej filharmónie zazneli diela Romana Bergera. Naša kritika si však akosi nestihla všimnúť tento autorský večer, preto sa k nemu vrátime s krátkou úvahou.

Autorské koncerty sa vytrácajú z našich pódii. Súvisí to so všeobecným nezáujmom o novú tvorbu? Rozhodne nie, koncert mal veľmi dobrú návštevnosť. Jeho program možno charakterizovať ako prierez celoživotným dielom Romana Bergera. V prvej polovici koncertu odzneli skladby z posledných rokov: Adagio pre husle a klavír (A. Jablkov, N. Škutová) a Torzo, nedokončené scénické dielo pre alt, klavír a mg pás (D. Šlepkovská, J. Salay, EAS). Po prestávke tvorili program elektroakustické diela En Passant a Transgressus (EAS), ako aj Konvergenca pre sólové husle (A. Jablkov), ukážky Bergerovej tvorby z prelomu šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov. Ťažko súdiť, prečo plánované Bergerove scénické dielo zostalo Torzom. Aj v tejto

podobe je však markantná skladateľova orientácia na humanistickú výzvu spoločnosti. Libreto nedokončenej (komornej?) opery čerpá námet z obdobia pred nástupom fašizmu v Nemecku. Skladateľ zdôrazňuje aktuálnosť témy pre súčasnú dobu, keď znovu oživa intolerancia a národnostná neznášanlivosť. Zvolené výrazové prostriedky podčiarkujú viac lyriku ako konfliktosť, viac meditáciu ako dramatickosť. Či je táto výrazová rovina autorským zámerom, alebo vyplýva zo skutočnosti, že ide o nedokončené dielo, v tejto chvíli nemožno zhodnotiť. Jednoznačne však prvé predstavenie Torza vďaka vynikajúcej interpretácii sa stalo dominantou celého večera. Konvergenca a Adagio už niekoľkokrát odzneli na koncertných pódioch. V podaní A. Jablkova i N. Škutovej však dostali nový výrazový odtieň. Zaradenie elektroakustických diel do komorného koncertu (En passant, Transgressus), najmä bez spoloúčasti živého interpreta, zostáva dramaturgickým problémom. Ale aj to treba v praxi vyskúšať. Trochu mi je ľúto, že v tejto súvislosti neodzneli skladby zo skoršieho Bergerovho tvorivého

Roman Berger

Snímka: M. Jurík

obdobia. Napríklad Toccata pre klavír z roku 1961 by mohla dokumentovať východiskové body skladateľovej orientácie, ktorým je jednak poľská škola, ale aj dnes tak málo spomínaný vzťah s D. Kardošom, u ktorého R. Berger študoval v rokoch 1961-65. Vo vtedajších dielach oboch autorov možno nájsť paralely. Tento fakt, pred rokmi často spomínaný, sa dnes kvôli slabnúcjej pamäti hudobnej obce vytráca z povedomia. Škoda. Autorský večer avizoval blížiacu sa 65. výročie narodenia skladateľa, ktorého postavenie v kontexte slovenskej hudby je celkom iste mimoriadne. Bergerov nedobrovoľný príchod do Bratislavy v roku 1952 je dôsledkom nehumánnej politiky tých čias, má však na slovenskú hudobnú kultúru pozitívny vplyv. K trom doterajším zdrojom, ktorým bola Viedeň (A. Albrecht, E. Rajter, P. Kolman), Budapešť (O. Ferenczy, J. Zimmer) a Praha (A. Moyzes, J. Malovec a i.) pribúda prostredníctvom Romana Bergera, ako aj nedávno zosnulého Tadeáša Salvu, Poľsko, kde kultúra a umenie sa po roku 1956 akoby zázračkom vymaňovali z komunistickej izolácie a dosahujú svetovú úroveň, dávajúce tak príklad kultúram susedných štátov. Naša hudba sa tak ocitá v ohnisku viacerých silných impulzov. Aj takéto súvislosti je potrebné si uvedomiť pri príležitosti Bergerovho autorského večera.

VLADIMÍR BOKES

Mozesov sien je v posledných rokoch miestom, kde sa odvíja sústredená dramaturgia komorného cyklu E zameraného zväčša monotematicky na niektoré osobnosti svetovej hudby. Sezóna 1992-93 sa niesla v duchu Beethovenových sonát pre husle, violončelo, ba aj lesný roh. Sezóna 1993-94 poskytla bratislavskému publiku ojedinelý projekt Beethoven-Sostakovič v podaní Moyzesovho kvarteta a tento umelecký rok je venovaný osobnosti Johanna Brahmsa, jeho sonátovej i kvartetovej literatúre a Mozartovi. Posledné dva cykly mali ešte tú zvláštnosť, že včeleňovali pravidelne do koncertných zostáv dielo súčasného skladateľa (minulú sezónu to bol M. Burlas, Pärt, Schnittke, Godár, Kančeli), v tejto umeleckej sezóne v cykle E doteraz uviedli skladby J. Tavenera, Gy. Kurtága a plánuje sa ešte v 2. polovici dielo P. Zagara a J. Sixtu. Bipolarita štýlového rozpätia vniesla do celého cyklu zaujímavý konfrontačný moment. Beethovenovský pôdorys raných kvartet op. 18 povedľa Sostakovičových zreých opusov 49, 68, 73, 83, 92, 101 určite vyvolal u mnohých stálych návštevníkov otázku, kam sa dostalo štvorčastové sláčikové kvarteto v priebehu dvoch storočí. Podobne aj v tejto sezóne - konfrontácia Mozarta a zreleho Brahmsa s dielami súčasníkov. Z väčšieho časového odstupu v rámci posledných dvoch cyklov vysvitá, že Sostakovičova tvorba pre kvartetové obsadenie už stojí v rade s klasikmi, kam ju odsunuli spomínané diela z konca 2. polovice 20. storočia - tu nastala dvojnásobná konfrontácia, nielen medzi „storočiami a štýlmi“ ale aj v rámci štýlovej príslušnosti k súčasnej hudbe. Takýto ucelený spôsob uvádzania celých kolekcí skladieb v rámci abonementných cyklov je pre koncertného poslucháča veľkým prínosom. (Pre majiteľa abonenty je to čosi ako „semester Literatúra pre sláčikové kvarteto“, tým najvernejším poslucháčom by som dávala aj zápočet...). Potešiteľné je, že Moyzesova sien svojou kapacitou spĺňa nároky bratislavského publika, pretože počas ostatných sezón cyklu E sa ukázalo, že záujem o tunajšie koncerty je primeraný ich kvalite, pod ktorú sa výrazne podpisujú najmä členovia Moyzesovho kvarteta a ostatní sólisti. V prevažne mladom publiku vždy počuť angličtinu, prípadne iné jazyky.

Náročná dramaturgia minulej sezóny ukázala v plnej meire umelecké kvality takmer dvadsaťročného súboru Moyzesovho kvarteta. Pôvodne „Muchovo kvarteto“, po prijatí mena nášho popredného skladateľa, zdômnalo medzi publikom ako „Moyzesovci“ - teda im, „Moyzesovcom“ patrí prevažná časť cyklu E aj v tejto sezóne. Úvodný koncert (15. novembra) však patril osobnosti huslistu Mikuláša Jelinka. Po mnohých rokoch si mohol tento huslista zahrať pred bratislavským publikom v náročných husľových sonátach Johanna Brahmsa. Ak by čitateľ nevedel, pripájam informáciu, že M. Jelínek v súčasnosti opäť pôsobí na VSMU, tak ako pred svojou emigráciou, počas ktorej bol koncertným majstrom orchestrov v Nemecku a Švédsku. Popri pedagogickej činnosti inicioval vznik slovenskej sekcie ESTA (Európske združenie pedagógov sláčikových nástrojov). Brahms stojí kdesi na začiatku etapy významného husľového sonáty v romantizme. Tým, že nadviazal na Beethovenove husľové sonáty položil pevný základ svojím síce nepočutým, no v epoche romantizmu naozaj priekopníckym soná-

Protagonisti cyklu E - Moyzesovo kvarteto.

Snímka: M. Jurík

Mozart, Brahms i súčasníci...

tam. Ich význam spočíva predovšetkým v tom, že Brahms, aj keď bezvýhradne dôveroval forme, akú zanechal Beethoven, prispôbil si ju podľa svojich kompozičných potrieb. Beethovenom zafixovaná ideálna vyváženosť medzi husľami a klavírom poskytovala Brahmsovi priestor na vyjadrenie sonátového deja, tematickej polaritu, sylienkovú kontrastnosť i rozpornosť romanticko-harmónie. Komponoval ich pre svojho starého priateľa Josepha Joachima, majú teda aj mnoho z intímneho umelcovho života.

Hrať tieto tri majstrovské sonáty, venované priateľovi huslistovi, na jednom koncerte - o to viac, že išlo o úvodný koncert cyklu - si vyžaduje ideálne vyváženú interpretačnú dvojicu. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že tou silnejšou partnerkou bude Dana Rusó, keď však vezmeme do úvahy vek huslistu, potom jeho výkon na pódiu dostáva iné dimenzie. Aj keď dvojica Jelínek-Rusová nepatrí k stabilným formáciám, podali obaja v rámci úvodného koncertu maximálny výkon. V trojici Brahmsových sonát (č. 2 op. 100 A dur č. 3 op.: 108 d mol č. 1 op. 78) predostreli bohatú škálu hudobných nálad typických pre skladateľov naturel. M. Jelínek zdôrazňoval viac lyrickejšie pasáže, kým D. Rusó dokázala v klavírnom parte vynikajúco podporiť všetky dramatické miesta a expresívnejšie výrazové polohy. Huslista inklinoval k miernej dynamike a striedaným kontrastom, azda aby viac zdôraznil Brahmsovu diskretnú lyriku (najmä v sonáte č. 2 A dur). Klaviristka citlivo dala do popredia všetky pasáže, ktoré po formálnej či myšlienkovy stránke boli centrom hudobného diania, a všade tam, kde klavír preberal od huslí myšlienkový sled. Sonáty sú zámerne komponované ako protipól virtuóznemu romantickým skladbám, napriek tomu je v nich rozmanitých hudobných nálad a dramatických konfliktov, ktoré „doprajú“ husliam i klavíru, aby vynikli v korektnom dialógu. Najsilnejší do-

jem zanechalo toto duo v Sonáte d mol op. 108 - v záverečnej časti Presto agitato, kde sa naplno rozozvučali obaja sólisti, ale najmä v Sonáte č. 1 op. 78. V nej podal huslista najväčšiu výkonnosť, podobne ako klaviristka, ktorá vniesla do celkovej interpretácie všetky silné klady príznačné pre jej hru: precíznosť, technickú a rytmickú presnosť, temperament, agogickú fantáziu a citlivý, ohľaduplný sprievod - aby podporila význam huslí v tematických celkoch, pomalých i finálnych častiach. Celkom na záver pridávali Brahmsovo Scherzo - v ktorom exceloval M. Jelínek.

Zo siedmich plánovaných koncertov cyklu E štyri patria „Moyzesovcom“. Už je za nami uvedenie dvoch Mozartových kvartet (D dur KV 575, F dur KV 590), ďalej Brahmsových (c mol op. 51/1 a B dur op. 67). Na koncertoch 13. decembra 1994 a 7. februára 1995 ešte prezentovali tvorbu Johna Tavenera a Györgya Kurtága. V prípade interpretácie Mozartovho kvarteta D dur chcem vyzdvihnúť kultivovaný prejav súboru, grációznosť pomalých častí a tanečných úsekov, prepracovanosť drobných detailov, ktoré vynikli rovnako na ploche hlavných myšlienok, v expozíciách, krásne tmavé zafarbenie úvodu poslednej časti a dôraz na kontrasty. V kvartete F dur zase zaujali spôsobom akým vygradovali dielo smerom ku záverečnej časti vyznačujúcej sa sýtou farebnosťou a vyváženou súhrou v náročných pasážach. Violončelový part žiaril všade tam, kde Mozart zveril myšlienku práve jemu.

Brahmsove kvarteta predstavujú oproti Mozartovým trochu iný okruh interpretačných problémov. Kladú nároky nielen na výpätú súhru, ale aj oveľa väčšie spektrum hudobných myšlienok, nálad a významových odtienkov. Na decembrovom koncerte sme počuli kvarteto c mol op. 51/1, v ktorého 1. časti bolo zreteľné tematické pradiivo, dravá

dynamika, skvelý záver, v 2. časti zase prevládala až „dvořákovsky“ spevná kantabilita. Romanza bola emotívna, sytená tmavými farbami, v záverečnej časti zase zaujali interpreti strhujúcim modelovaním formovej výstavby, efektnými dynamickými zlomami a vášnivým expresívnym prejavom smerujúcim ku brilantnému záveru. Na februárovom koncerte Moyzesovho kvarteta odznel Brahmsov opus 67 - B dur, ktorý patrí k šťastným dielam majstra. Kompozičná zrelosť a jasnosť koncepcie spôsobili, že toto kvarteto je plné krásnej hudby, vyjadrujúcej životnú pohodu. O čo je hráčsky ťažšie a záľudnejšie, o to je vďačnejšie pre poslucháča. Spontánnosť prvej časti, tanečnosť niektorých tém, bukolický nádech v pomalejšej s krásnou violončelovou témou, sýtosť harmónií a prelínanie melodických línií - to všetko predviedli „Moyzesovci“ v primeranej miere dodajúc k tomu bravúru a emotívny esprit. Mimoriadne vhodným a veľmi premysleným sa javí zaradovanie častí z Dvořákovho cyklu Cypřiše ako prídavkov. Nasledovali vždy po Brahmsovi, o to viac vynikla duchovná i muzikantská spriaznenosť Dvořáka ako veľkého čitateľa Brahmsa. Úspech? - veľký.

Ostáva mi ešte napísať niekoľko poznámok o uvedení skladieb Angličana J. Tavenera a Maďara Gy. Kurtága. Obe diela tu zazneli ako slovenské premiéry a treba zdôrazniť - že vynikajúce premiéry. Osobnosť Johna Tavenera sa v skladbe The Last Sleep of the Virgin sprítomnila nezvyčajným spôsobom. Autor ju skomponoval pod vplyvom istej osobnej skúsenosti, z ktorej vyplynul zvláštny interpretačný pokyn: hrať na hranici počuteľnosti. Moyzesovo kvarteto, spolu s hráčom na zvonky Richardom Mrázikom, odviedli vynikajúci, sugestívny, na hranici sna a počuteľnosti, výkon. V priestoroch Moyzesovej siene ostali sedieť iba poslucháči, umelci - povedané slovami autora - „bez pomoci slov vykreslili hudbu príbehu Usinania a pohrebu Matky Božej“ - z priestoru vo foyeri. Nevideli sme sa, ale vzájomné porozumenie, ktoré z tejto snovej, takmer nehybnej hudby kľučilo, bolo hypnotické. Meditatívnosť kontra náš hlučný vek, duchovnosť pri našej prizemnosti, archaickosť ako protipól chimérickému hľadaniu na sklonku 2. tisícročia. Decembrové publikum - očarené.

Rovnako intenzívny posluchácky zážitok sme mali na februárovej premiére Gy. Kurtágovy skladby Officium breve in memoriam Andrea Szervánszky op. 28. Vzniklo na prelome rokov 1988-89 (venované Wilfriedovi Brenneckemu). Kúzlom tejto pomerne krátkej skladby je v jej úspornej až lapidárnej stručnosti. Odhadla som, že má asi desať častí, ktoré sa od seba odlišovali vždy na iný spôsob. Od úvodného pianissima vo violončele, cez sonoristický dialóg nástrojov, za clustrovou časťou nastúpila weberovsky rôzihraná, intervalovo rozspaná. V jednej z častí akoby ladili a hneď vzápätí ju vystriedalo čosi kratučké, melódické a v ppp. Potom si ešte autor vyskúšal niekoľko disharmonických spôsobov, ako vyjadriť hudobné myšlienky na ploche miniatúry - až po nečakaný, maximálne konsonantný záver, pôsobiaci ako východ z bláznivého bludiska. Potešenie obojstranné - aj z hrania aj z počúvania.

MEŠKA PUŠKÁŠOVÁ

Viem, že v našej skromnej muzikantskej societe nemôžeme v prípade podujatí očakávať zázraky v podobe avíz a superreklám a la Vášnivý bozk. Nekonajú sa pompézne bilboardy, honosné pozvánky ani veľavravné dramatizované slogany pre všetky druhy médií... Proste, ide LEN o koncert. Koncert SOSR-u. Avizovaný v skromných dávkach - sľubujúci (okrem príťažlivého programu) umenie dirigenta J. Válka a sólistu Eugena Prochác. Párkrát si overiac dátum konania - 9. februára - utvrdila som sa v pravde a vybrala som sa do Koncertného štúdia. V prvom pláne, kvôli prezentácii „hostujúceho“ nášho skvelého, v Portugalsku pôsobiaceho violončelistu. Vo foyeri rozhlasu plagát s prelepenou páskou hovoril o „náhle!“ zmene dirigenta. Nie Jiří Válek, ale Alfred Walter. Náhrada a zámena v poslednej chvíli a neplánovane: ale aj to sa stáva (aj to sa stáva?)... Vlastne o to väčší kompliment pánu dirigentovi - i poriadateľom. Dramaturgická zostava presne v intenciách vytýčeného programu - byť populárnou, náučnou, ale neznižujúcu umelecký štandard (tak som to oňahdy pochopila na tlačovke). Paul Dukas: Učenní čaroděj, Dmitrij Sostakovič: 1. koncert pre violončelo a orchester Es dur op. 107 a Antonín Dvořák: 6. symfónia op. 60.

SOSR vo februári

Prvé číslo býva obyčajne testujúcou látkou pre dirigenta (orchester), je „zahrievajúcim“ stupienkom. Dukas so svojím scherzom poskytuje ozaj dosť žirného priestoru: pre muzikantskú rozvahu i nadhľad, mieru humoru i hladinu fantazijnej tvárnosti. Netvári sa mysliteľsky, ani shakespearovsky, šarmantne chľbi obsedantné prívaly v muzikantsky usposobených dávkach. Nespútane - a predsa kontrolované. V báječne ustráženom dynamickom oblúku. Učenní čaroděj s jeho prúdom hudby je jednak vďačný terén, jednak náročný kúsok. Alfred Walter (u nás vlastne neznámy rakúsky dirigent, potvrdený však veľavravnými skúsenosťami ako všestranný dirigent a intendant pôsobiaci v rôznych krajinách) viedol orchester suverénne, bez zaváhania. Jeho rukopis reflektoval istú dávku zdržanlivosti, oddanosti odkazom partitúry. Azda by sa mi bolo žiadalo i viac giocosa, dávka ironie, uvoľnenejšie úsmev nad onou úpornou „vedierkovou“

posadnutosťou a anabázou úbohého učňa. Kolízie v súhre si nedovolim pripísať ani jednej ani druhej stránke. Cítim ich skôr v priestorovej akustickej nepodarenosti sály. Očakávaný Sostakovič, očakávaný sólista - violončelista. Eugen Prochác patrí k špičke nášho naozaj silného violončelového vybavenia. Už dva roky výdatne a úspešne pôsobí v Portugalsku, ale nezabúda (- a ani nechce) na „rodné“ pódia. Spomínam si na jeho bratislavské klariskové debuty, keď ešte ako študent pražskej AMU dokázal veľmi presvedčivo a zrelo artikulovať svoje interpretačné postoje. Dnes, po rokoch nepoprel nič z predošlého. Len svoje umelecké charakteristiky rokmi utužil, rozviedol a zdokonali. Hrať Sostakoviča a pochopiť ho nie je až tak jednoznačné a jednoduché. Je to čosi ako hrať šach... Stáť pred partom - partitúrou, pochopiť jej tkanivo, či skôr intuitívne vycítiť čo je zašifrované za tou neurotickou nepriedyšnou oponou... Je to gesto, záchvev bezmocnej

ironie? Je to zúfalý vzlyk, či zdeformovaná ozvena cirkusovej manéže? Lyrická očista, či únik do transcendenálnych výšav? A znovu hlbšia regresia a depresia, pohľad kamsi do nejasných a neurčitých diaľok. Naozaj zvláštna, nevšedná hudba. Rébus - prerozprávany príbeh dusných bezosných nocí opusu 107.

Prochácovu koncepciu možno bez výhrad akceptovať. Je v nej prítomný slovanský náboj, iskra a porozumenie. Jeho prístup je vedený akoby induktívne. Z jadra a podstaty poznania. To ostatné, čo sa skvie na povrchu interpretácie môže a musí oceniť každý...

Dvořákova 6. symfónia zaznela ako umná dramaturgická katarzia. Znala v idyle a pohode, sem-tam s nechcenou zvukovou kolíziou. V Dvořákovi, tak ako v predchádzajúcich číslach sa dirigentovi Walterovi strieďavo viac i menej darilo. Občas mu niečo uniklo, občas sa „skrčilo“ a opäť - neodvážim sa s určitosťou tvrdiť, do akej miery strašil akustický škriatok a do akej miery to vyplývalo nie práve z hviezdnej dispozície orchestra. V každom prípade, pánu dirigentovi všetka úcta. Patrí k typom precizujúcim, spoľahlivým, sledujúcim striktnú kontúru skladby, rešpektujúcim a ctiacim si slovo určené a dané...

LÝDIA DOHNALOVÁ

Ku koncertu slovenskej sekcie ISCM Ch. Ives - A. Schönberg

Vďaka intenzívnemu úsilu niekoľkých nadšencov sa približne pred rokom podarilo ustanoviť slovenskú sekciu Medzinárodnej spoločnosti pre súčasnú hudbu (ISCM), inštitúcie, ktorá už od r. 1923 gesturuje pravidelné festivalové stretnutia v jednotlivých členských krajinách venované prezentácii aktuálnych podnetov z kompozičnej produkcie v celosvetovom meradle. Tým sa naša hudobná kultúra prihlásila ku kontinuite cielavedomého pestovania a užitočnej medzinárodnej konfrontácie hodnôt súčasnej hudby, ktorú v rámci Československa kedysi spolupracovali a od r. 1935 sa na nej sporadicky aj zúčastňovali. Organizačné a dramaturgické skúsenosti, produktívne i realizačné zázemie, záručené v relatívne priaznivých domácich podmienkach, záručené za posledné obdobie v príprave dvoch ročníkov festivalu Melos-Étos, či júnových Večerov novej hudby dovolili predpokladať, že slovenský člen ISCM nebude jesť voľav len v administratívnej polohe, ale prispeje k dynamizácii záujmu o hudbu 20. storočia a k obohateniu hudobného života na Slovensku.

Tento predpoklad sa naplnil 6. februára 1995 v koncertnom štúdiu Slovenského rozhlasu prvým z radu plánovaných podujatí - koncertom venovaným „historickému“ portrétu dvoch pozoruhodných osobností hudby 20. storočia, Arnoldovi Schönbergovi a Charlesovi Ivesovi. Ide o skladateľov, ktorých tvorivé východiská i ciele až učebnicovo názorne podčiarkujú tak polyštýlovú a protirečivú povahu, ale aj (nevďak, či zámerne) aj etiku konsenzu v pluralitnom vý-

KULTÚRNY POČIN

voji hudby nášho dramaticky projektovaného storočia. Bola to užitočná konfrontácia dvoch diametrálne odlišných kompozičných stratégií vrstovníkov, jednej u nás známejšej a priebiežnej i overovanej, druhej exkluzívnej, pre európskeho poslucháča oneskorene sprítomňovanej. Schönbergom propagovaná viera v evolucionistickú priamočiarosť a jednosmernosť pokroku v hudobnom myslení versus inštinktom vedené tvorivé zámery Ivesa amatéra, nespútaného oficiálnou tradíciou kompozičného školenia s jeho technickými, žánrovými a štýlovými rekvizitami - teda stratégie zdanlivo nesúmerateľné sa pod spravodlivým zrakom histórie ukázali ako oprávnené, komplementárne, funkčné. Zážitok z prezentovania tvorby oboch bol umocnený citlivou dramaturgiou (ktorú o. i. podmienila širšia ponuka z pluralitne artikulovaného odkazu rýdneho Američana Ivesa) a najmä vynikajúcimi interpretačnými výkonmi. Tak zasvätenú a zanietenú službu výrazovo delikátnym kompoziciám počut málokedy. Najmä Magdaléna Kožená potvrdila, že v jej umeleckom prístupe k práci dominuje prirodzená muzikalita a vzáčne vytrinený vkus (príčom dokonalá technika je samozrejmosťou), čo jej umožňuje v budúcnosti zať vavríny nielen v rámci

Mozartovho štýlu, ale aj v kreatívnom kontakte s hudbou 20. storočia. Počas koncertu i po ňom som trochu ľutoval, že sa v programovej zostave neobjavila aj ukážka z piesňovej tvorby Schönberga, výrazové zázemie napr. cyklu Kniha visutých záhrad je ako stvorené pre našu mezzosopranistku. Vďaka jej však za priblíženie neznámeho „vokálneho“ Ivesa, plného prostej úprimnosti (Remembrance, Religion), či romanticky zasneného „prírodného“ lyrizmu (In Summer Fields, The South Wind), korešpondujúceho s viacerými piesňovými cyklami A. Webera (možno perspektívnou súčasťou repertoárového okruhu M. Koženej).

Ďalší zážitkový vrchol spôsobil interpretačný vklad Capelly Istropolitany vedenej Evaldom Danelom do partitúry raného Schönbergovho diela Zjasnená noc. Koncepcia celku, výrazovo vybrúsené detaily, zvuková homogénosť a plasticita harmonickej pohyblivosti charakteristickej pre túto skladbu odhalila ľudskú a umeleckú zrelosť súboru. Schönbergov opus 4 je oprávnený reprezentovať interpretačný „chef d'œuvre“ v profile Capelly Istropolitany, verím, že čoskoro zaznamenanom na CD.

Last but not least - výkon ďalších spolea-

lizátorov výborného koncertu, oddaných priaznivcov hudby 20. storočia, klaviristiek Daniely Rusó i Eleonóry Škutovej znesie tie najvyššie kritériá. Poznával niektoré nahrávky Schönbergových cyklov op. 25 a op. 19 (Gould, Ljubimov, Majlingová), živý kontakt so zrelým umeleckým nadhľadom a tvorivým ponorom prýšiacim z výkonu oboch dám je nazastupiteľný. Napokon Veni, súbor, ktorý má už Ivesa dlhšie v repertoári (Unanswered Question uviedol v r. 1993 v rámci 2. ročníka festivalu Melos-Étos) ako autora reprezentujúceho korene americkej Novej hudby, hral v pohode, disciplinované, s vystihnutím quasi postmodernej miniatúry Remembrance, ľahko gýčovitého Larga, alebo Scherza formovo a zvukovo pripomínajúceho aleatoriku 50. a neskorších rokov, či pôvabu priestorovej kompozície Unanswered question. Priblížil diela zo začiatku nášho storočia, unikátne anticipujúce vývoj hudby 20. storočia takrečeno až do dnešných čias. (Nečudo, že sa Ives, do 40. roku svojho života odhalil všetky polohy svojej fantazijnej imaginatívnosti, vzápätí staby symbolicky odmlčal). Je to autor, ktorý je zároveň historický, ale i súčasný, teraz u nás trochu viac poznaný aj vďaka recenzovanému koncertu. Dobré pripravené i navštívené podujatie dôstojne splnilo reglement ISCM, predpokladajúci kvalitnú prezentáciu kvalitného hudobného umenia nášho storočia, oprávneného zastávať rovnocenné miesto v záujmových okruhoch kultúrne orientovaného vzdelanca. ĽUBOMÍR CHALUPKA

Príťažlivý Mirbach

Ak pôvod ruchu pred Františkánskym kostolom (v nedeľu 12. februára po 10. hodine) niekto prisudzoval výlučne veriacim schádzajúcim sa na omšu, „častočne“ sa mýlil. Značná - nie zanedbateľná - časť pohybu smerovala do protihľej brány, do vchodu Mirbachovho paláca. Tu sa - súbežne - konalo matiné, podujatie Spolku slovenských skladateľov SHÚ, s programom rýdzo pôvodných skladieb. Konštatovanie naozaj bohatej návštevnosti koncertu nie je nadsadené. Kapacita sály síce nie je preexponovaná, ale aj to, že azda tretina záujemcov sa musela uspokojiť s miestom na státiť tiež o čomsi hovorí. A treba podotknúť, že publikum netvorili len príbuzní zúčastnených aktérov - autorov a interpretov - ale v bohatom počte, okrem ľudí „od fachu“ - sponzóri záujemcovia, v nejednom prípade zahraniční. Uvažujem: čo príťahuje publikum v takúto, pravdupovediac málo populárnu hodinu a termín na koncert „nie atraktívnej“, súčasnej hudby? Nesignalizuje to akýsi „nový vek“ kultúry, alebo nereflektuje to stav „únavy“ z chronicky obohrávaného repertoáru v koncertných sieňach, alebo...?

Spomínané matiné ponúklo v programe päť skladieb - až na jednu (prvú) všetko premiéry. Bolo to skutočne defilé rôznych kompozičných poetík, estetických zástojov, generačných názorov...

Stanislav Hochel rozširuje objem svojej tvorby veľmi cieľavedome a systematicky. Je v zmysle používaných technológií

Ilja Zeljenka

ustálený, „nepokúša“ jemu vzdialenejšie horizonty. Aj jeho Klavírne trio č. 1 (v podaní Hummelovho tria) nesie typické znaky umiernennej dikcie: obrysy všetkých troch častí skladby - Predstavy - Elégia - Tanec, sú adekvátne k obsahu kvázi programových označení naplnené „trpezlivými“ procesmi, rešpektujúc overené princípy a zrkadliac atribúty autorovho tvorivého po-
da-
dia.

Egon Krak sa hlási čoraz nástojčivejšie s informáciami o svojej tvorbe. Jeho ideové orientácie sú bezozbytku nasmerované do vyšších sfér duchovna. Snaží sa artikulovať svoje otázky, obhajuje deklarované filozofické pozície. Premiéra skladby Sonate en deux expressions caractéristiques françaises má tiež v titule naznačený rozvrh, intencie. Kongeniálna interpretačná zostava, violončelista Ján Slávik a klaviristka Dana Rusó, v ozajstnom príklade stvárnení vymodelovali členitý reliéf oboch expresií (Vážnosť - Pravdivosť), vdýchli doň autenticitu prežívanej reality.

Ďalšou premiérou bola Kadencia II. pre flautu, hoboje, fa-

Vladimír Bokes

Snímky: M. Jurík

got a klavír od Vladimíra Bokesa. Kadencia, ako sa zdá je preňho príťažlivým formovo-obsahovým médiom. Tentokrát ju „sfarebnil“, použijúc apartnú instrumentálnu konšteláciu (interpreti - Societa Rigata). Bokes je na scéne slovenskej hudby jedným z protagonistov obhajujúcich „racionálne“ kompozičné videnie. Akokoľvek, jeho umeleckú konfesiu prijímame ako svojbytnú, originálnu klasifikáciu. Počúvajúc Kadenciu, napadla ma jedna charakteristika Z. Martinákov: „...je to hudba, ktorá po istej chvíli vyvoláva vnútorné napätie, nepokoj, nervozitu až nevoľu u poslucháča...“ Nie, nervozitu a nevoľu, testujúc sa ako poslucháč, som nepocítovala. Azda nepokoj, napätie, azda akúsi vlnu abstraktnej imaginácie prežívanej exaktnosti v organizme skladby. Nepolemizujem. Nazdávam sa, že je to naprosto slobodný a oslobodený spôsob Bokesovej komunikácie. A komunikatív-
nosti...

Premiéra číslo štyri: Zeljenkova Fagotina - ako inak, pre fagot (a klavír). Najskôr, v prvom pláne, som túto skladbu vnímala ako autorovu autoreflexiu. Priemet jeho tvorby, s použitím elementov od a po zet. Ale predsa len, je to trochu inak. Už i vzhľadom k tomu, že Zeljenka svoje „kruhy“ neprekráča, neopúšťa sám seba a nepripúšťa ani polovičaté riešenia... Fagotina je vlastne hommage. Oslava - nástrojových a výrazových možností, od pitoresknej bufóznosti, bravúrnej róbustnosti ku kontemplatívnej zvukovému oparu. Oslava - nesmrteľnosti tradícií, z ktorých sa dokážeme nasytovať a z ktorých dokážeme mať každý okamih radosť (á la Stravinskij...). Oslava - seba. Svojich umeleckých výsledkov, svojho neomylného zmyslu pre humor, iróniu, karikatúru, brisknú skratkovitú formuláciu... Fagotista Peter Hanzel sa priebiežne vypracoval nielen na skvelého sólistu ale doslova na interpreta - inšpirátora: v priebehu mesiaca premiéroval po skladbe Tadeáša Salvu už druhú pôvodnú kompozíciu (s permanentným klavírnym sprievodom V. Kellyovej).

Súbor Societa Rigata interpretáciu skladby najmladšieho účastníka Róberta Gašparika zavŕšil skladateľské defilé premiér-
ér.

Hútam nad etymológiou titulu Červonôžky. Je to autorova snaha oslovit novým, neprevzatým symbolom, alebo je to šifrovaná autorova privatačná asociačná väzba...? Pri počúvaní tejto skladby som sledovala jej priebeh ako transparentnú retaz invokácií, sled mladistvých invencií, sviežich nápadov, nepodliehajúcich regresiám, načerpávajúcich silu z prostých, životodarných prameňov. Pôvabný rytmus klopkania a dozvuky dopadov pingpongových loptičiek v kóde skladby nás všetkých s dobrými pocitmi z počutého vypravádzali z komornej mirbachovskej sály...

LYDIA DOHNALOVÁ

Slovenské filharmonické okteto Snímka: archív HŽ

SLOVENSKÉ FILHARMONICKÉ OKTETO

KONCERTY VO FOYER

Vystúpením Slovenského filharmonického okteta (ďalej SFO) dňa 1. februára v budove Reduty sa uskutočnilo ďalšie podujatie z cyklu Koncerty vo foyer. Na úvod privítal umelecký vedúci tohto telesa, Jozef Luptáček starší, návštevníkov a vyjadril radosť zo záujmu ľudí, ktorí sa sem prišli pozrieť na netypickú nástrojovú zostavu a nábrať z nej múzickú inšpiráciu.

Okteto zložený z ôsmich členov filharmonie (Igor Fabera a Ladislav Roth - hoboje, Jozef Luptáček st. a Saša Jaško - klarinet, Roman Mešina a Peter Šagát - fagot, Miloš Števo a Roman Bielik - lesný roh) si pripravilo diela z obdobia klasicizmu a romantizmu.

Ako prvá skladba odznala Sedlakova transkripcia opernej predohry Gioachina Rossiniho Barbier zo Sevilly, kde SFO hneď od prvých tónov zaujalo výrazným emocionálnym nasadením, citlivosťou vo vrstvení jednotlivých hudobných fráz a vyrovnanou súhrou. V prvom momente som zažila prekvapenie, v mojej predstave je totiž zakorenená orchestrálna verzia tejto skladby. Avšak musím uznať, že aj takáto instrumentálna zmena je schopná vyvolať pozitívny psychický stav s emocionálnym podtónom.

Nasledujúce Okteto Partita Es - dur Johanna Nepomuka Hummela bolo rozsiahlejšou kompozíciou a tým aj daná širšia možnosť náladových kontrastov na väčšej ploche. V úvode tejto skladby dokázali hráči navodiť atmosféru niečoho duchovného a pozvňajajúceho, čo sa odrazilo v

precíznej interpretácii SFO. V nasledujúcej pomalejšej časti som obdivovala plasticitu medzi jednotlivými nástrojmi, ktorú hráči promptne prispôbili vždy vedúcemu melodickému hlasu. V tretej, záverečnej časti ukázali aj virtuóznosť, brilantnú stránku hummelovskej interpretácie.

V Serenáde Es - dur KV 375 od Wolfganga Amadea Mozarta v podstate bez problémov vyjadrili klasicistický, hravý a odľahčený esprit. Dôkladnou artikuláciou, decentnou agogikou pôvabne zvýraznili aj ten najmenší melodický oblúček.

Spočiatku som sa zamyslela, prečo si SFO zvolilo do dramaturgie tohto koncertu najprv diela autorov patriacich do romantizmu a až po nich diela klasicistické (v podstate v chronologickej inverzii). Po vypočutí Okteta op. 103 Ludwiga van Beethovena som pochopila. Skladba totiž mala tak neuveriteľný vnútorný náboj a hĺbku, že vyznela na záver ako skutočný majstrovský zlatý kliniec programu. Hráči v nej vyzdvihli beethovenovskú výbušnosť, vtlesnili do malej komornej zostavy, hravosť a popritom poeticky vymodelovali kantabilné melodické línie. Ťažko sa dá vyjadriť ortiel, ktorý z hráčov bol najpresvedčivejší, najdominantnejší, skladby boli prehliadkou hudobne kompaktných celkov, kde každý nástroj dostal svoj tvorivý priestor na sebarealizáciu.

Na záver si dovoľm už len konštatovať, že SFO predviedlo profesionálny, hráčsky zaujímavý a muzikantsky presvedčivý výkon.

MARIANA BENKOVÁ

Týždeň v Londýne

Kingston upon Thames je starobylé mesto, kde v 10. storočí boli korunovaní prví anglosaskí králi. Dnes je súčasťou Londýna. V prírodnom prostredí zelenej zóny Richmond Park stojí komplex Pedagogickej fakulty Kingstonskej univerzity, ktorej súčasťou je Hudobná škola s 200 študentami.

Ich systém štúdia sa podstatne odlišuje od nášho. Rozdiel je najmä v tom, že základnou formou je viacodborové štúdium, kde popri hre na 1 či 2 nástrojoch poslucháči si zapisujú mnohé ďalšie voliteľné disciplíny, napr. manažment, hudobnú technológiu (napr. manažment, hudobnú technológiu, nahrávaciu techniku, EAH) a podobne. Osobitne zaujímavým faktorom pre mňa bolo zaradenie kompozičnej praxe do všeobecnej študijnej zostavy. Znamená to, že veľká väčšina študentov školy sa učí zvládnuť základy kompozičnej techniky, vrátane súčasnej. U nás zdanlivo opodstatnená otázka, na čo by im to mohlo byť dobré, im znie viac-menej impertinentne. Realizácia takýchto vytvorených diel totiž tvorí dôležitú súčasť koncertnej produkcie školy.

Základnou ideou tohto prístupu je viesť mladého umelca k formulácii a realizácii svojho štýlu, štýlu svojej generácie, svojej doby. Následné prenesenie tohto štýlu na interpretáciu klasického či historického repertoáru dáva podnet k vytvoreniu nového interpretačného pohľadu na diela minulosti. Takto dostáva zvolený umeleckopedagogický prístup svoj zmysel a logiku.

Súčasná hudba tvorí dôležitú časť koncertného repertoáru. Zúčastnil som sa na koncerte orchestra Hudobnej školy v historickom farskom kostole v Kingstone, kde popri Holbergovej suite E. H. Griega, II. serenáde J. Brahmsa a I. symfónii L. v. Beethovena odznela skladba Ivana Parika „Videné zblízka nad jazerom“ (recitácia B. Farrell) a moja skladba s názvom „Haydn pri počítači“. Obidve diela dirigoval K. Jones. Programy koncertov sezóny až do júna dokumentujú, že nešlo o výnimku; súčasná anglická a európska hudba je v nich zastúpená.

V škole som zaznamenal pozoruhodné zameranie na menej frekvencované diela minulosti. Zúčastnil som sa na skúške Klavirného kvinteta fis-mol op. 67 americkej skladateľky Amy Beach (1867-1944). Odporúčam toto dielo do pozornosti našich dramaturgov: svedčí o tom, že americká hudba má svoje skryté hodnoty ešte pred Ivesom.

Pobyt na univerzite som využil aj na

návštevu koncertov v centre Londýna. V moderných priestoroch Barbican Centre je sídlo Londýnskeho symfonického orchestra. V programe koncertu 29. januára odzneli Nokturná C. Debussyho, II. klavírný koncert B. Bartóka s vynikajúcim Michaelom Beroffom a na záver kantáta Le visage nuptial jubilujúceho Pierra Bouleza, ktorý v tejto sezóne veľmi často stojí za dirigentským pulsom tohto špičkového telesa. Koncert bol mimoriadnym zážitkom, rovnako ako pohľad na dramaturgiu jarného cyklu LSO. V priebehu troch mesiacov tu zaznie celkom 19 orchestrálnych skladieb Bouleza, 7 skladieb 90-ročného nestora anglických skladateľov M. Tippeta, rovnaký počet Bartókových diel, 6-krát je zastúpené meno A. Berg, 5-krát G. Mahler a I. Stravinskij, 3-krát C. Debussy, M. Ravel a A. Dvořák. Hudba dvadsiateho storočia tvorí základ koncertného repertoáru orchestra, pričom auditorium, niekoľkonásobne väčšie ako v našej Redute, je vždy plné. Možno by to mohlo byť inšpiráciou pre budúcich tvorcov dramaturgie našich orchestrov...

Kto z čitateľov pozná moju orientáciu, nebude sa diviť, že z bohatej ponuky programov som si vybral koncert komorného súboru „The Fibonacci Sequence“, pôsobiaci od roku 1994. Zameriava sa na interpretáciu menej frekvencovaných skladateľov, ktorí uplatňovali princíp zlatého rezu v hudbe(!). V programe odzneli Septet op. 65 C. Saint-Saënsa, Idyla A. Glazunova, Liturgická suita A. Jolivet, Trio pre flautu, violu a harfu C. Debussyho, Serenáda C. Nielsena a napokon skvelá Kuchynská revue B. Martinu, ktorá sa stala vrcholom celého koncertu. Mladý súbor pozostáva z vynikajúcich instrumentalistov a má pred sebou veľkú budúcnosť. Jeho pozvanie na BHS by mohlo byť dramaturgickým oživením festivalu.

K zážitkom patrila i nedeľná omša vo westminsterskej katedrále, kde v špičkovej interpretácii tamojšieho cirkevného zboru odzneli polyfonické diela stredovekej anglickej hudby.

V programe môjho pobytu boli návštevy knižnice Kongstonskej univerzity s bohatým fondom hudobnej literatúry, prednáška o slovenskej súčasnej hudbe i o vlastnej tvorbe, ako aj niekoľko konzultácií s aspirantmi a študentmi školy. Pobyt sa uskutočnil vďaka podpore zo strany The British Council, zameranej na projekt „Matematika a hudobné štruktúry“.

VLADIMÍR BOKES

ROK NAPÄTIA VYSTRIEDAJÚ ZMENY

Dlhotrvajúce rokovania a dni plné napätia, ktoré sprevádzali udalosti vo vrcholných kultúrnych inštitúciách v Českej republike v uplynulom roku, zdá sa, že dospievajú k svojmu finálnemu riešeniu. Českú kultúru očakáva celý rad významných jubileí, ktoré by mali prispieť k potrebným ekonomickým a personálnym transformáciám, bez ktorých nemožno dospieť k dôstojnému priebehu pripravovaných osláv.

Veľmi pozitívne sa vyvíja terajšie formovanie festivalu Pražská jar, ktorý vstupuje do svojho 50-ročného jubilea. Vedenia festivalu sa ujal ako nový prezident po smrti Rudolfa Firkušného, renomovaný dirigent Libor Pešek, ktorý o krátky čas opustí svoj šéfovský post v Liverpoolskej filharmónii. Okrem toho Pražská jar zahájila novú programovú orientáciu a kompaktniejšiu spoluprácu s pražskými opernými divadlami.

Orchester hlavného mesta Prahy FOK taktiež vstúpil do svojej šesťdesiatej jubilejnej sezóny reprezentačným koncertom pod taktovkou Maxima Šostakoviča. K doriešeniu speje aj vlečúci sa spor šéfdirigenta Gerda Albrechta s časťou orchestra Českej filharmónie a s jej generálnym riaditeľom Ladislavom Kantorom. Po niekoľkonásobnom rokovaní predstaviteľov ČF u ministra kultúry Pavla Tigrida, dospelo sa ku kompromisu v tom zmysle, že Albrecht si nájde svojho inženera do prostredníctvom štátnych rozpočtov, ktoré budú prednávať potrebné ekonomické otázky orchestra, koncertov a vôbec celej prevádzky. Do konca marca navrhne Albrecht ako svojho dočasného po-

radcu pražského advokáta Miroslava Šipoviča. Podľa doterajších informácií najnutnejšie ročné náklady na prevádzku a koncertnú činnosť ČF sa pohybujú okolo 60 miliónov Kč.

V budúcej sezóne osláví Česká filharmónia svoju storočnicu. Pražský filharmonický zbor práve dovŕšil šesťdesiate výročie svojej existencie a odlúčil sa od Českej filharmónie. Svoje jubileum osláví už ako samostatný zbor reprezentatívne koncertom v Dome umelcov. Bol to takmer jeho jediný koncert v tejto sezóne v Prahe, pretože Gerd Albrecht zbor ani raz neangažoval. Pražský filharmonický zbor bude však ako exkluzívne teleso osemnásťkrát účinkovať s Claudiom Abbadom a Berlínskymi filharmonikmi a s Izraelskou filharmóniou pod taktovkou Zubina Mehtu.

K zmenám prišlo taktiež v pražských operných domoch. Konkurz vypísaný ministerstvom kultúry na miesto riaditeľa štátnej opery (predtým Smetanovo divadlo), vyhrala spomedzi ďalších štyroch uchádzačov speváčka Eva Randová zo Stuttgartu, ktorá po nástupe do funkcie 1. apríla t. r. sa presťahuje do Prahy. S ňou sa do štátnej opery zrejme vráti aj známy tenorista Štefan Margita. O pol druhu roka odchádza z postu umeleckého šéfa opery Národného divadla Dr. Eva Herrmannová. Za nového umeleckého šéfa opery Rada Národného divadla jednomyseľne zvolila dirigenta Jiřího Bělohávk. Minister kultúry potvrdil jeho nástup od 1. októbra 1997.

Do čela Národnej galérie bol v týchto dňoch potvrdený dočasný generálny riaditeľ Martin Zlatohrávek, čím sa skončili dlhotrvajúce spory aj o tento post.

JÍŘÍ VITULA, Praha

Pažický-Solárik v Kodani

Naše perspektívne klavírne duo Pater Pažický a Aleš Solárik mali 19. februára prostredníctvom agentúry InterArtists zaujímavý koncert v Dánskom rozhlas v Kodani. Na programe koncertu mali Bartókovu Sonátu pre klavír a bicie nástroje, Lutoslawského Variácie na Paganiniho tému a Helwegovu Americkú fantáziu (Tribute to Bernstein). S našim klavírnym duom spolupracovali členovia

Duo Safri pre bicie nástroje. Okrem tohto koncertu malo duo 16. februára vystúpenie pre tamojších diplomatov a hostí veľvyslanectva SR akreditovaných v Kodani. Podľa správy InterArtists kodanské účinkovanie bolo veľkým zážitkom nielen pre publikum, ale aj pre odborníkov. Dôkazom toho je skutočnosť, že ich vystúpenie nahrála svetoznáma anglická gramofónová firma CHANDOS na CD.

LIGETI PROTESTUJE

György Ligeti nedávno zverejnil otvorený list úradujúcemu starostovi mesta Berlín Eberhardovi Diepgenovi. Vo svojom liste o. i. píše, že je otarasený nad správou, že berlínsky senát chce zrušiť Medzinárodný inštitút pre tradičnú hudbu. Ligeti zdôrazňuje, že úlohou štátu je tiež ochraňovať kultúrne hodnoty a objektívnu vedu pred honbou za komerciou. Vo svojom liste žiada starostu, aby „toto nerozumné rozhodnutie kultúrnej rady zrušil skôr, ako vzniknú nenahraditeľné škody“.

Baden Baden kontra Salzburg?

Nemecké 55-tisícové kúpeľné mesto Baden Baden známe svojím presláveným Casinom, uvažuje prevziať Karajanovo salzburské kultúrne dedičstvo do svojho mesta. Vznikla už aj konkrétna kultúrna komisia, na čele ktorej je Karajanova manželka Eliette von Karajan. Podľa zahraničnej tlače príčinou tejto idey sú vzťahy medzi karajanským klanom a terajším salzburským šéfom G. Mortierom. Mortierovo úsilie sprístupniť salzburské hudobné slávnosti čo najširším spoločenským vrstvám a uvádzať aj diela reno-

movaných súčasných autorov, sa nezohduje s konzervatívnym postojom Karajanovho klanu. Táto iniciatíva, sa podľa názoru zainteresovaných pozorovateľov, nezdá byť až taká absurdná, ako sa na prvý pohľad zdá. Baden-badenský projekt totiž prislúbili sponzorsky podporiť také firmy ako Burda, Jenská optika a i. Na ich strane je aj salzburský exgenerálny intendant Wolfgang Gönnerwein. Zostáva už len postaviť nový Festspielhaus, čo pre Nemcov nie je až taká ne možnosť.

INFORMÁCIE

● Popredný francúzsky dirigent Georges Pretre sa v najbližšom období stane umeleckým šéfom rozhlasového symfonického orchestra v Stuttgarte.

● Medzinárodný hudobný festival Holland festival, ktorý sa uskutoční v dňoch 31. mája - 30. júna t. r. bude mať popri domácej tvorbe dramaturgickú dominantu umenie Nemecka.

● 10. decembra m. r. zomrel v Jakaterinburgu vo veku 65 rokov popredný arménsky skladateľ Avet Terterjan. Je autorom zaujímavých orchestrálnych skladieb, dvoch opier a jedného baletu.

● Premiéru nového diela Sofie Gubajdulovej - Koncert pre flautu a orchester - uviedli 18. februára t. r. v Paríži. Sólistom bol Pierre-Yves Artraud. Hral Národný francúzsky orchester, dirigoval Charles Dutoit.

● Premiéru nového diela Michaela Tippetta „The Rose Lake“, piesne bez slov pre orchester 19. februára t. r. uviedol Londýnsky symfonický orchester pod taktovkou Colina Davisa.

● Dvadsaťštyriročná japonská skladateľka Naoko Hishinuma získala ženevskú skladateľskú cenu kráľovnej Marie-José v hodnote 10 000 frankov za skladbu Spiral pre orchester.

● Grécka speváčka Pamela Pantos, v súčasnosti pôsobiaca v opernom súbore v Aachene, získala prvú cenu na Medzinárodnej speváckej súťaži Ruggiera Raimondiho.

● Koncom roku 1994 zomrel vo veku 67 rokov významný brazílsky skladateľ Antonio Carlos Jobim, spolutvorca svetovo populárneho spoločenského tanca bossa nova. Jeho piesne, ktorých napísal vyše 600, sa stali svetovým hitom najmä vďaka interpretácii slávnym Frankom Sinatrom a tiež zásluhou spevákov ako boli Joao Gilberto, Nara Leao a Elis Regina.

● Sóliti Ensemble Europa, sa volá nový komorný orchester, ktorý pozostáva asi z 20 hudobníkov 7 národností. Tento súbor pracuje a koncertuje od jari 1994. Jeho zakladateľom a umeleckým vedúcim je ruský huslista Alexander Ostrowskij.

● Vo veku 87 rokov zomrel v novembri m. r. Fernando Lopez Graca, jeden z najvýznamnejších skladateľov Portugalska. Graca ako odporca Salazarovho diktátorského režimu nesmel vyučovať a jeho diela boli prakticky zakázané. Komponoval rôzne skladby, najmä protestné piesne voči dik-

tátorskému režimu. V roku 1979 napísal Requiem za obete fašizmu v Portugalsku. Zaslúžil sa o prvé uvedenie diel Hindemitha a Schönberga v Portugalsku. Jeho literárna činnosť obsahuje 18 zväzkov.

● 19. decembra m. r. vo veku 73 rokov zomrel v Berlíne Klaus Fischer-Dieskau, brat speváka Dietricha Fischera-Dieskaua. Preslávil sa ako zakladateľ zboru Hugo-Distler-Chor, s ktorým uvádzal predovšetkým nemeckú súčasnú hudbu. Neskôr pôsobil v gramofónovej firme Deutsche Grammophon, kde viedol Archiv Production, ktorý zachytáva množstvo historicky cenných nahrávok.

● Pri príležitosti 50. výročia kapitulácie Nemecka 8. mája 1945 budú sa v Münsteri a Wuppertali konať odborné sympóziá, ktoré chcú rôznym spôsobom zhodnotiť hudobné dejiny z obdobia nacionalsocializmu. Prvá časť sympóziá sa koná v Münsteri 5.-7. mája t. r. Témou tohto rokovania je „Stunde Null? - Musik in Deutschland 1945“. Druhá časť vo Wuppertali sa koná 17.-21. mája. Téma: „Die dunkle Last - Musik in Nationalsozialismus“.

● Pri príležitosti 225. výročia narodenia Ludviga van Beethovena vyvolala občianska iniciatíva „Občania Bonu“, ktorá vznikla r. 1993, veľkú umeleckú akciu. Ide o projekt, ktorý sa má konať od 15. do 17. decembra t. r. ako Beethovenovský maratón. Počas 53 hodín, dňom i nocou bude mestom znieť skladateľova hudba popretkávaná literárnymi vstupmi.

● V novom českom hudobnom vydavateľstve Clarton vyšla CD nahrávka Emy Urbanovej pod názvom Vado, ma dove? Urbanová sa tu po prvýkrát predstavila ako mozartovská interpretka. Sprevádza ju Pražská komorná filharmónia s dirigentom Jiřím Bělohávkom.

● Slávny tenorista Luciano Pavarotti nedávno vyhlásil, že v roku 2000 ukončí svoje verejné účinkovanie. Svoju rozlúčku chce urobiť v milánskej La Scale, kde slávil najväčšie úspechy. Potom sa chce venovať pedagogickej činnosti, benefičným podujatiam a hlavne, čo je dnes módou, chce napísať svoje memoáre, aby tak predišiel nežiaducim informáciami iných autorov. Pavarottimu však naďalej vychádzajú nové nahrávky. Nedávno Decca vydala jeho platňu Pavarotti in Central Park.

Podľa zahr. tlače: -mj-

Medzinárodná spoločnosť štúdia gregoriánskeho chorálu (AISC) organizuje v dňoch 6.-10. júna 1995 vo Viedni 5. MEDZINÁRODNÚ KONFERENCIU. Konferencia bude prebiehať v aule Schottenstiftu (Freyung 6) a odznejú tu (v nemeckom jazyku) prednášky R. Fischera, J. B. Göschla, G. Joppicha, J. Kohlhäufela, A. Kurrisa, K. Pouderoijena, F. K. Prassla, D. Saulniera a A. Turca. Náplňou podujatia je tiež spoločný nácvik chorálnych spevov, vystúpenia schól a ďalší sprievodný program. Príchod účastníkov konferencie sa plánuje na 6. júna popoludní, odchod na 10. júna ráno.

V prípade záujmu zasielajte vyplnené prihlášky spolu s dokladom o zaplatení poplatkov do konca marca na adresu:

Iveta Sestrienková
Klemensova 17
811 09 Bratislava
t. č. 32 55 10

Účastnícke poplatky (kurzový poplatok a ubytovanie) uhradte vo Všeobecnej úverovej banke a jej pobočkách na číse účtu: 34358-1541655012/0200.

PRIHLÁŠKA

na Medzinárodnú konferenciu gregoriánskeho chorálu vo Viedni (6.-10. jún 1995)

Dolupodpísaný(á)

..... (meno) (pracovisko)

..... (adresa, t. č.) (zamestnanie)

Prihlasujem sa na Medzinárodnú konferenciu gregoriánskeho chorálu. Účastnícky poplatok 300,- ATS (pre študentov 150,- ATS). Ubytovanie za noc: 100,- ATS (spolu s raňajkami). Ubytovanie prosím zabezpečiť na nasledovné dni (podčiarknuť požadované dni):

6. júna • 7. júna • 8. júna • 9. júna

.....
podpis

ROZTRHNUTÁ STRUNA HUSLÍ

Ako blesk z jasného neba zasiahla tá správa o náhlom tragickom úmrtí nášho kolegu Jaroslava Istóka. Od roku 1974 bol spáť s Dubnicou n/V, kde ako mladý riaditeľ zakladal vtedy ľudovú školu umenia. Z malej škôličky so šiestimi učiteľmi onedlho vyrástla škola, ktorá sa mohla popasovať so školami s dlhšou tradíciou. Funkciu riaditeľa školy vykonával s krátkou prestávkou do júla 1991, potom bol zastupcom riaditeľky školy.

Roztrhnutú strunu huslí už nikdy nič nespojí. Nevypovedané už nedopovie. Ako možno hovoriť v minulom čase o tak aktívnom človeku - stále plnom energie, iniciatívy, všestranných záujmov? Jeho ľudské pochopenie a priateľskosť budú chýbať nejednému z nás. Bol človekom akcie! Bol učiteľ,

zástupca, riaditeľ, kolega. Bol primášom folklórnych súborov Vrsatec, Považan, Poľnohospodár, dirigentom Ženského speváckeho zboru Dubnice nad Váhom, bol vedúcim Orchestra ľudových nástrojov učiteľov okresu Považská Bystrica, vedúcim sláčikového kvarteta, členom Komorného orchestra slovenských učiteľov. Bol... Svojou hudbou a srdcom dokázal prehovoriť ku každému pri najrozličnejších príležitostiach. Miloval deti. Málo mu záležalo na oficiálnom a spoločenskom uznaní svojej doby. Šiel za svojím cieľom a nestaral sa o možné dozvuky a následky. Nekonvenčnosť, dravá neposednosť ducha a krátkosť života mu nedovolili zakaždým, aby svoje predstavy dotiahol do konca.

ELENA PODPEROVÁ

OZNAM

Cirkevné konzervatórium v Bratislave oznamuje, že dňa 13. marca 1995 sa konajú talentové skúšky do speváckeho odboru Doc. A. Hrušovskej a 14. marca 1995 v odbore cirkevná hudba a klavír. Začiatok o 9.00 h na Beňadickvej ulici č. 16, t. č. 83 08 95.

Zatiaľ na jeden rok sa stal šéfdirigentom Opery SND IVAN ANGUÉLOV, pôvodom z Bulharska. Vyštudoval Vysokú školu hudobnú v Sofii, vzdelanie si doplnil na viacerých seminároch a kurzoch vo Francúzsku, Weimare (u I. Markewitcha), na moskovskom konzervatóriu a v Štátnej opere v Mníchove. Svoju profesionálnu kariéru začal v Štátnej filharmónii v Plovdive, súčasne bol docentom na Vysokej škole hudobnej v Sofii, kde viedol aj Mládežnícky komorný orchester. Od r. 1975 bol dirigentom a neskôr umeleckým šéfom Národnej opery v Plovdive, nasledovalo pozvanie do Švajčiarska (Biel, Lausanne) a Monte Carla. Od r. 1990 pôsobil trvale v bonnskej opere, okrem toho spolupracuje s mnohými opernými domami v Európe (Paríž, Stuttgart, Budapešť, Praha, Istanbul, Sofia a i.). Ako koncertný dirigent dirigoval o. i. Filharmonický orchester Monte Carlo, Tokio City Philharmonic orchestra, Orchestre de la Suisse Romande i Slovenskú filharmóniu.

Kedy Kde Čo

8. marec

SND Bratislava A. Adam: Giselle (19.00)

SF Bratislava Hudba národov: Maďarsko - Erkel, Liszt, Dohnányi, Kodály; S. Čapová, klavír, dir. A. Ligeti (19.30)

ŠD Košice, Smer S. Prokofiev: Peter a vlk (10.00)

ŠO Banská Bystrica Bohéma klub Stretnutie po rokoch s A. Buranovským (18.00)

ŠKO Žilina Komorný večer - A. Jablakov, husle; J. Rozum, klavír (19.00)

NS Bratislava A. Lloyd Webber: Jozef a jeho zázračný farebný plášť (19.00)

9. marec

SND Bratislava G. Verdi: Nabucco (19.00)

NS Bratislava A. Lloyd Webber: Jozef a jeho zázračný farebný plášť (19.00)

SF Bratislava Cyklus mladých - W. A. Mozart, J. Albrechtsberger, Haydn, F. Schreker, B. Martinů

ŠO Banská Bystrica G. Verdi: Luisa Miller, 2. premiéra (18.30)

10. marec

SND Bratislava G. Puccini: Madame Butterfly (19.00)

NS Bratislava A. Lloyd Webber: Jozef a jeho zázračný farebný plášť (19.00)

ŠD Košice G. Verdi: Nabucco (19.00)

11. marec

SND Bratislava P. I. Čajkovskij: Labutie jazero (19.00)

SF Bratislava Rodinné koncerty - I. Stravinskij: Pulcinella, poloscénické naštudovanie, réž. M. Vanek, dir. M. Košík (11.00 a 16.00)

SLK Piešťany Kongresová hala Orchester KO - Prechádzka operou dir. M. Vach (19.30)

12. marec

Mirbachov palác Komorný koncert SSSK - I. Szeghyová, M. Piaček, P. Martinček, E. Iršai; V. Pešová, P. Pútecová, D. Leščenkova, P. Zagar, J. Palovičová, E. Iršai (10.30)

14. marec

SND Bratislava G. Donizetti: Lucia z Lamermooru (19.00)

Zichyho palác, Bratislava Koncert pri príležitosti 80. nar. M. Hubovej-Kišonovej - H. Štolfová, E. Holíčková, J. Šomošiová (17.00)

ŠD Košice, Smer C. Ditters v. Dittersdorf: Lekár a lekárník (19.00)

SLK Trenčianske Teplice, Dvorana M. Lapšanský, klavírny recitál - V. Novák, A. Dvořák, M. Ravel, S. Prokofiev (19.30)

15. marec

SND Bratislava V. Patejdl: Snehulienka a sedem pretekárov (11.00)

NS Bratislava L. Tolcsay: Evanjelium o Márii (19.00)

16. marec

SND Bratislava J. Massenet: Don Quichotte ver. gen. (19.00)

SRO Štúdio II. Koncert folklórnej hudby (18.00)

NS Bratislava L. Tolcsay: Evanjelium o Márii (19.00)

ŠKO Žilina J. Haydn, H. Zimmermann, Sperger; dir. T. Maeda, Jap. (19.00)

17. marec

SND Bratislava J. Massenet: Don Quichotte 1. premiéra (19.00)

SF Bratislava I. Stravinskij, J. Haydn, R. Strauss; E. Danel, I. Fábera, P. Baran, R. Mešina; dir. A. Wit (19.30)

NS Bratislava F. Lehár: Gróf z Luxemburgu (19.00)

ŠD Košice G. Donizetti: Nápoj lásky (18.00)

18. marec

SND Bratislava J. Massenet: Don Quichotte 2. premiéra (19.00)

NS Bratislava F. Lehár: Gróf z Luxemburgu (19.00)

ŠD Košice G. Verdi: Nabucco (19.00)

19. marec

SND Bratislava Matiné prof. M. Hubovej-Kišonovej (10.30)

Mirbachov palác Bratislava Koncert SKU - J. Lupták, vlc, N. Slaničková-Škutová, klavír; A. Berg, B. Bartók, S. Prokofiev, V. Godár (10.30)

ŠD Košice P. I. Čajkovskij: Labutie jazero (19.00)

20. marec

SND Bratislava J. Massenet: Don Quichotte 3. premiéra (19.00)

Malacky, Záhor. centr. kult. D. Šebestová-Zsapková, J. Zsapka; Vivaldi, Giuliani, Martinček, Castelnovo (18.00)

NS Bratislava W. Russell: Pokrvní bratia (19.00)

21. marec

SND Bratislava G. Bizet: Carmen (19.00)

SF Moyzesova sieň Bratislava Mozart, Górecki, Brahms; Moyzesovo kvarteto (19.30)

NS Bratislava W. Russell: Pokrvní bratia (19.00)

ŠD Košice P. I. Čajkovskij: Labutie jazero (19.00)

ŠKO Žilina Klavírny recitál M. Lapšanského - Novák, Dvořák, Ravel, Prokofiev (19.00)

22. marec

SND Bratislava G. Puccini: Bohéma (19.00)

SF Bratislava Koncerty vo foyer - Bratislavské poznaunové kvarteto (18.00)

NS Bratislava W. Russell: Pokrvní bratia (19.00)

ŠD Košice G. Donizetti: Nápoj lásky (19.00)

ŠO Banská Bystrica Bohéma klub Dirigent a dielo - A. Vykýdal (18.00)

SLK Piešťany Kongresová hala Mozart, Schumann, Bizet; M. Kožená, G. Beláček, I. Marcinger (19.00)

Správy

● S veľkým úspechom sa skončilo štvrtýždňové hostovanie Slovenského filharmonického zboru vo francúzskom Lille, kde spoluúčinkoval spolu s francúzskymi umelcami v inscenácii Bizetovej Carmen. Premiéra i ďalšie štyri reprízy mali mimoriadny úspech u obecenstva i odbornej kritiky.

● Novým šéfdirigentom Štátneho komorného orchestra Žilina sa na základe úspešného konkurzu stal Leoš Svárovský, súčasný šéfdirigent Štátnej filharmónie v Brne.

● V Pálffyho paláci v Bratislave inštalovala NDC výstavu zahraničných scénografií známeho scénického výtvarníka, dlhoročného profesora scénografie na Vysokej škole muzických umení Ladislava Vychodila. Jeho meno je späté s mnohými inscenáciami i na scéne opery SND; aj najbližšia operná premiéra Don Quichotte J. Masseneta sa realizuje na scéne jubilujúceho L. Vychodila, ktorý koncom februára oslávil 75. narodeniny.

● Vo francúzskom inštitúte v Brati-

slave otvorili typickú francúzsku kaviareň, v ktorej budú pravidelne uvádzať rôzne, najmä hudobné programy. Vobec v tohtoročnej koncepcii kultúrnych podujatí dominuje hudba, Francúzi sa o. i. podieľajú aj na koncertoch BHS, festivaloch súčasnej hudby, v júni sa uskutoční už tradičné baletné podujatie Bratislava v pohybe.

● Claravoce, komorný súbor z Talianska vystúpil v humenskom kaštieli začiatkom februára s programom z diel P. Harveya, G. Rossiniho, A. Gentileho a H. Domanského. Dramaturgicky zaujímavý program interpretovalo vynikajúce klarinetové kvarteto s brilantnou technikou, perfektnou súhrou, vytríbenou štyľovosťou so širokou škálou hudobného výrazu. Pod vedením umeleckého vedúceho Piera Vincentiho pripravili hostia z Talianska Humenčanom pekný večer, ktorý sa stretol s nadšeným ohlasom.

● Bibliotheka SND je názov výstavy, ktorú pri príležitosti osláv 75. výročia založenia Slovenského národného divadla inštalovali v priestoroch Univerzitnej knižnice v Bratislave. Pripravilo ju Národné divadelné centrum v spolupráci so SND a Univerzitnou knižnicou.

E. G.

Objednávam si ks časopisu HUDOBNÝ ŽIVOT na adresu:

Meno:

Ulica: Miesto:

PSČ:

Dátum: Podpis:

Objednávku pošlite na adresu: HUDOBNÝ ŽIVOT, Špitálska 35, 815 85 Bratislava

Celoročné predplatné 96 Sk, polročné 48 Sk.

OBJEDNÁVKA